

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 4
August 2026

Tema: Folkeligt fællesskab

Det kræver en indsats at være et folk

Interview med
Christian Egander Skov

GRÆNSEFORENINGEN

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

06 Folkeligt fællesskab

“Vi tænker ikke så meget på, hvor vi kommer fra, når vi bare er her,” er de unge efterskoleelever enige om. Men de kommer vidt forskellige steder fra. Ben er fra Flensborg, Johanne er fra Slesvig, Malou og Inuk er fra Nuuk, Kristina er fra Klaksvig, Ea er fra Thorshavn, og Frederik er fra Viborg. Og de unge, som alle er fra et af landene i Rigsfællesskabet mellem Danmark, Grønland og Færøerne eller fra det danske mindretal i Sydslesvig, passer til målgruppen for Grænseforeningens og Efterskoleforeningens fælles projekt ‘Unge sydslesvigere – en naturlig del af folkefællesskabet,’ som har et klart formål: at styrke kendskabet til Sydslesvig som en del af folkefællesskabet mellem Danmark, Færøerne og Grønland med unge som både målgruppe og aktive deltagere.

Foto: Poul Struve Nielsen/Grænseforeningen

24 Tanker om grænselandet fra Nuuk

Med Grænseforeningens nye projekt ‘Unge sydslesvigere – en naturlig del af folkefællesskabet’ er grænselandet pludselig blevet mere aktuelt i Grønland. Derfor er det nærværende at spørge Ole Christiansen, der er medlem af Grænseforeningen og bosiddende i Nuuk, hvordan han ser på tanken om, et folkeligt fællesskab mellem det danske mindretal i Sydslesvig, grønlænderne, færingerne og danskerne.

Foto: Alexander Leicht Rygaard/Grænseforeningen

33 Ny generalsekretær i Grænseforeningen

Grænseforeningens ny generalsekretær, Ditte Louise Welding, er opvokset i Sundevad nær Sønderborg og har besøgt Flensborg mange gange. "Jeg er rigtig glad og stolt over at blive en del af Grænseforeningen som ny generalsekretær. Grænseforeningen er en vigtig forening i Danmark og udfylder en særlig kulturhistorisk plads. Jeg ser frem til at lære medlemmer, lokalforeninger og samarbejdspartnere at kende", siger hun.

Foto: Robin Skjoldborg

37 Min mor og Dr. Goebbels

Ja, som titlen antyder handler Erling Jepsen ny roman om både hans mor og om Hitlers spindoktor, Dr. Joseph Goebbels. "Jeg tror, at det måtte blive en slægtsroman, at det var nødvendigt for at forstå min mor. Hun har været utydelig for mig, men jeg vidste at hun var nazistisk medløber under Anden verdenskrig, og det ville jeg undersøge", siger den sønderjyske forfatter til magasinet Grænsen. "Min mor var fascineret af nazismen. Og så er der hele historien med Goebbels. Det jeg beskriver i romanen, er alt sammen sandt", tilføjer han.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Findes folkefællesskabet?
- 06 Tema: Folkeligt Fællesskab
- 32 Ditte Louise Welding er ny generalsekretær i Grænseforeningen
- 36 Sønderjyllands store forfatter er klar med episk slægtsroman
- 41 Nyt fra lokalforeningerne
- 48 Færøsk kunst på Mikkkelberg

Foto: SSW

Det er vigtigt for mindretalsbeskyttelsen, at der udarbejdes kommunale rapporter om mindretal, siger formand for SSW's landdagsgruppe, Christian Dirschauer.

Kommunale rapporter om mindretal bliver bevaret

Det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), er lykkedes med at overbevise den slesvig-holstenske delstatsregering om, at kommunale rapporter om beskyttelse og fremme af nationale mindretal skal bevares. "Efter intensive forhandlinger med regeringen (i Slesvig-Holsten, red.) fjernes den oprindeligt planlagte afskaffelse af indberetningspligten fra lovforslaget", udtaler Christian Dirschauer, der er formand for SSW's gruppe i det slesvig-holstenske delstatsparlament, Landdagen. "Det er en vigtig sejr for mindretalsbeskyttelsen i Slesvig-Holsten", tilføjer han. Den slesvig-holstenske regering ønskede oprindeligt at fjerne rapporterne i amter og kommuner som en del af en større nedskæringspakke. Det førte til kritik, især fordi ingen af de berørte mindretalsforeninger blev informeret eller hørt på forhånd om forslaget.

Mindretalsmusik i Tønder

Der har været mindretalsmusik på programmet hos Tønder Festival igen i år. Den udsolgte musikfestival i grænselandet, står også bag et europæisk kontor for mindretalsmusik. Tønder Festival står for flere arrangementer i løbet af året, og på festivalen har der nu for andet år i træk været Minority Language Circle, som er det nyeste skud på stammen af Tønder Festivals circle-formater. Her synger artisterne på deres modersmål – sprog, der lever i kanten af de store kulturer, men bærer på dybe rødder og stærke historier. I år mødtes fem artister igen i det unikke format, der fejrer sproglig mangfoldighed gennem musik og nærvær. Artisterne til årets Minority Language Circle var Beinir og Lea Kampmann fra Færøerne, Luna Erhasin, som er fra Danmark med også har kurdiske rødder, Sam Kelly fra Storbritannien og Ríoghnac Connolly fra Irland.

Nye navne i Sydslesvigudvalget

Efter valget til Folketinget er der kommet nye medlemmer i Folketingets Sydslesvigudvalg, der virker som bindeled mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Folketinget. Socialdemokratiets Benny Engelbrecht fortsætter som formand for udvalget. Aabenraas 1. viceborgmester Theis Kylling Hommeltoft får den anden socialdemokratiske plads og er nyt medlem. Venstres Anni Matthiesen fortsætter i udvalget. Moderaternes Frida Bruun, Socialistisk Folkepartis Jørgen Kvist og Liberal Alliances Helena Artmann Andresen er nye i udvalget. Ny er også tidligere overborgmester i Flensborg for det danske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), Simon Faber. Han er blevet medlem af udvalget efter at være indstillet af Dansk Folkeparti.

GRÆNSEFORENINGEN

Magasinet Grænsen nr. 4/2026 88. årgang **Udgiver** Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Poul Struve Nielsen, tlf. +45 2334 5509 **Forside** Poul Struve Nielsen **Layout** Prik
Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S **Abonnement** Grænseforeningen, info@grænseforeningen.dk, tlf. 3311 3063
Udgivelsesplan 2026 nr. 5: 12. oktober, nr. 6: 9. december.
 Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
 Læs magasinet Grænsen online www.grænseforeningen.dk/grænsen. ISSN: 0903-2223

Findes folkefællesskabet?

Leder

Af Mirco Reimer-Elster
Formand for Grænseforeningen

Den færøske folketingspolitiker Sjørður Skaale er ikke overbevist. Færingerne har deres eget sprog, egen historie og nationale identitet, så Skaale kan ikke se den store fællesmængde.

Det er et opsigtsvækkende svar og en vigtig indvending. Et fællesskab bliver ikke stærkere af, at nogen insisterer på, at det findes, hvis dem, der angiveligt er en del af det, ikke kan genkende sig selv i det. Færingernes og grønlændernes opgave er ikke at føle sig danske, og det er heller ikke Grænseforeningens ambition med projektet 'Unge sydslesvigere – en naturlig del af folkefællesskabet' at gøre dem mere danske.

Grænseforeningen skal styrke de sproglige og kulturelle bånd hen over grænsen, pleje eksisterende forbindelser og udvikle nye fællesskaber mellem det danske mindretal og Danmark, hvilket i det her tilfælde betyder hele Kongeriget.

Vores opgave er ikke at udviske forskellene, men at skabe større forståelse for dem. Unge sydslesvigere skal ikke lære færing og grønlænder at kende for at blive mere danske. De skal mødes for at få et større kendskab til de historiske, kulturelle og politiske forbindelser, de på forskellig vis indgår i sammen. Eksempelvis på Rejsby Efterskole. Her mødes elever fra Sydslesvig, Færøerne, Grønland og Danmark. De har ikke samme modersmål, historie eller nationale identitet. Alligevel er de glade for at være sammen og lære hinanden bedre at kende. De understreger på fin vis, at fællesskaber skabes i mødet mellem mennesker.

Ingen bliver en naturlig del af et fællesskab, bare for-

di Grænseforeningen skriver det i en projektbeskrivelse. Fællesskabsfølelsen kræver, at de unge selv oplever forbindelsen, uden at eleverne på Rejsby deraf bliver mindre grønlandske, færøske, sydslesvigske eller danske.

Måske ligger noget af udfordringen i udtrykket. Folkefællesskab kan nemt lyde som et fællesskab, der udgøres af ét folk. Men sådan bør det ikke forstås.

Udtrykket henviser her til et fællesskab mellem folk, der har hver deres identitet og samtidig er historisk, kulturelt og politisk forbundet. Personligt foretrækker jeg derfor betegnelsen åndeligt rigsfællesskab. Erfaringerne fra Sydslesvig og det dansk-ty-ske-grænseland viser, at identitetsspørgsmål sjældent er enten-eller. Ofte kan man høre til flere steder og være knyttet til flere sprog og fællesskaber på samme tid. Ligeledes ved vi også, at tilhørsforhold ikke kan dikteres udefra, men skal opleves og vælges af den enkelte.

Det stiller store krav til Danmark som den største aktør i det åndelige rigsfællesskab. Danmark kan ikke definere fællesskabet på vegne af færingerne, grønlænderne og sydslesvigerne. Ligeså kan man ikke tage for givet, at historiske forbindelser automatisk bliver ved med at være levende forbindelser. Det kender Grænseforeningens lokalforeninger desværre alt for godt til, når det kommer til venskabsforbindelserne i Sydslesvig.

Læresætningen er derfor identisk både i det nære og fjerne:

Et folkefællesskab er ikke noget, vi har, men noget, vi kan få.

Tema:
**Folkeligt
Fællesskab**

Forskellene betyder mindre, når vi kender hinanden

“**V**i tænker ikke så meget på, hvor vi kommer fra, når vi bare er her,” er de unge efterskoleelever enige om. Men de kommer vidt forskellige steder fra. Ben er fra Flensborg, Johanne er fra Slesvig, Malou og Inuk er fra Nuuk, Kristina er fra Klaksvig, Ea er fra Thorshavn, og Frederik er fra Viborg. Og de unge, som alle er fra et af landene i Rigsfællesskabet mellem Danmark, Grønland og Færøerne eller fra det danske mindretal i Sydslesvig, går endda på et hold, der rummer 17 forskellige nationaliteter. Sådan er det på Rejsby Europæiske Efterskole, der på sin hjemmeside kalder sig en dansk efterskole med internationalt udsyn, hvor elever fra hele Europa ➡

Ben er fra Flensborg.

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Sydslesvigske efterskoleelever lever sammen med unge fra Danmark, Grønland, Færøerne og resten af verden på Rejsby Europæiske Efterskole

Johanne er fra Slesvig.

Malou er fra Nuuk.

Inuk er fra Nuuk.

mødes i et trygt fællesskab. "Her er verden en del af hverdagen – i undervisningen, i fællesskabet og på vores tre rejser i Europa", som skolen skriver. Rejsby Europæiske Efterskole rummer elever fra hele Rigsfællesskabet og Sydslesvig. Grænseforeningens og Efterskoleforeningens fælles projekt 'Unge syd-

slesvigere – en naturlig del af folkefællesskabet' har et klart formål: at styrke kendskabet til Sydslesvig som en del af folkefællesskabet mellem Danmark, Færøerne og Grønland med unge som både målgruppe og aktive deltagere. Projektet tager udgangspunkt i det levende møde.

Kristina er fra Klaksvik.

Ea er fra Thorshavn.

"Vi er alle forbundne og hver især forpligtet i Kongeriget Danmark. Fra det danske mindretal i Sydslesvig, som endda ligger uden for riget, og hele vejen til Grønland. Vi hører sammen."

Hans Majestæt kong Frederik den 10. i sin første nytårstale i 2024.

Over tre år vil op mod 4.500 efterskoleelever blive engageret gennem folkefællesskabsfestivaler, inspirationsaftener på efterskoler og udviklingen af nyt, digitalt undervisningsmateriale til udskolingen. "Vi er alle forbundne og hver især forpligtet i Kongeriget Danmark. Fra det danske mindretal i Sydslesvig,

Frederik er fra Viborg.

som endda ligger uden for riget, og hele vejen til Grønland. Vi hører sammen," sagde Hans Majestæt kong Frederik den 10. i sin første nytårstale i 2024. Det møde, som nu bliver udbredt med støtte fra Folketingets Sydslesvigudvalg, finder altså allerede sted i Sønderjylland på Rejsby Europæiske Efterskole i den nordlige del af Tønder Kommune, hvor to elever fra Grønland, to fra Færøerne, to sydslesvigere og en dansker fra nu er samlet om et bord for at fortælle om det fælles møde.

Når man først kender folk

"Det var mere anderledes i starten. Da lagde man mærke til, at folk var forskellige, fordi man ikke kendte dem. Men når man først kender folk, er der ikke så stor forskel", siger Frederik fra Viborg.

Han nævner nogle af de forskelle, der sprang i øjnene, da han var ny på efterskolen:

"Der er anderledes måder at tale på. En form for accent, når man taler dansk eller engelsk. Ellers er der 'fun facts'. På Færøerne får de et får i dåbsgave. Men man begynder bare at kende folk på en anden måde, når man er sammen med dem. Man glemmer at lytte til folks accent og lytter til, hvad de siger," tilføjer han. Der er også forskellige måder at holde jul på. Det konstaterede mange af eleverne, der i december oplevede en dansk julefrokost for første gang.

"Angående traditioner er der det med jul: I Tyskland spiser vi bare raclette. I Danmark er der meget med brun sovs og kartofler. Det smagte vi til julefrokost," siger Ben, som er fra Flensborg, hvor han har gået på Duborg-Skolen og er en del af det danske mindretal. "På Færøerne får vi nogle gange får til jul. Jeg kan godt lide tungen. Ellers er julemaden den samme som i Danmark," fortæller Kristina fra Klaksvig på Færøerne. "Vi får den samme julemad i Grønland som i Danmark," siger Malou fra Nuuk i Grønland.

Forventninger og forskelligheder

Hun turde ikke have for mange forventninger til efterskoleopholdet på forhånd.

"Hvis du ikke har for store forventninger, når du skal møde nye mennesker med forskellige traditioner og kulturer, så bliver du ikke skuffet," siger hun.

Rejsby Europæiske Efterskole hedder sådan, fordi den ligger på Rejsby Landevej. Men den kunne lige så ➡

godt have fået sit navn, fordi eleverne kommer ud at rejse. Det gælder også dette hold, hvor destinationen blandt andet har været Ungarn. På sådan en rejse lærer eleverne ikke bare om det sted, de kommer hen og de mennesker, de møder der. De lærer også noget om hinanden og hinandens forskelligheder.

“Vi var på udveksling i Budapest, der lærte jeg meget om skolekammeraternes traditioner og hvordan, de levede. Ikke bare ungarerne, men også mine skolekammerater. Det var positivt,” siger Malou.

Hun er kommet til den konklusion, at trods forskelligheder betyder det ikke så meget, hvor folk kommer fra.

“Det betyder ikke noget,” siger hun.

Men derfor kan forskellene godt mærkes. Eleverne, som kommer fra Grønland og Færøerne, har en ting til fælles, som de ikke deler med så mange andre:

“Jeg kan lide tørfisk. Men man lugter det på en person, der har spist det”, siger Kristina.

Der er også mange elever på efterskolen, som er vokset op med to kulturer.

“Der er mange danskere i Nuuk, så den kulturelle forskel virker ikke så stor. Jeg voksede op med en dansk mor. Måske er det anderledes. Jeg har flere mennesker omkring mig her end derhjemme. Men det kulturelle betyder ikke så meget. Jeg kan se lidt forskel. Men ikke meget. Måske sproget,” siger Inuk.

Kristina fra Klaksvig kan godt mærke, at folk kommer med forskellige kulturelle baggrunde.

“Men jeg ser mere på personen og ikke på, hvor de kommer fra. Jeg er på efterskole for bare at komme lidt længere væk hjemmefra. Det gode er det at tale med flere folk. Den sociale omgang. Fællesskabet. Jeg er roomie med Ea fra Thorshavn og en dansker,” fortæller hun.

“Jeg kan godt mærke kulturforskellen, når jeg er sammen med dem, som ikke er fra Danmark eller Færøerne. Der er en forskel,” siger Ea.

På spørgsmålet til de to om, hvor langt der egentlig er fra Klaksvig til Thorshavn, svarer Ea:

“Der er en times tid fra Klaksvig til Thorshavn, men min mor bor i København. Jeg har gået i skole i Danmark. I mødet med de andre handler det om personen. Jeg tænker ikke over, om der er en kulturel forskel. Jeg synes, det er meget ens. Jeg har boet mest i København, men jeg tænker ikke så meget

Ja, der er kulturforskelle, men efter et år sammen på efterskole, har eleverne fra Sydslesvig, Færøerne, Grønland og Danmark mere tilfælles og ser hinanden som de mennesker, de hver især er.

Unge sydslesvigere i det folkelige fællesskab

Grænseforeningen og Efterskoleforeningen kommer til at sætte spot på folkefællesskabet mellem Sydslesvig, Danmark, Grønland og Færøerne i et nyt treårigt folkeoplysningsprojekt rettet mod unge 14-18-årige på efterskoler i Danmark.

Det bliver nu muligt, efter at Folketingets Sydslesvigudvalg har bevilget en samlet støtte på 3,2 mio.kr. til et treårigt folkeoplysningsprojekt med titlen “Unge sydslesvigere – en naturlig del af folkefællesskabet”. Projektet gennemføres i perioden 2026–2028.

Projektet, der er udviklet i samarbejde med Efterskoleforeningen, har et klart formål: at styrke kendskabet til Sydslesvig som en del af folkefællesskabet mellem Danmark, Færøerne og Grønland med unge som både målgruppe og aktive deltagere.

over den slags. Kristina og jeg kan snakke om det, men ikke med danskere.”

Her bryder Frederik fra Viborg ind med en bemærkning:

“Men du kan pege på alle steder i København, hvor der bor en færing.”

Kulturforskelle

Johanne, som har gået på A.P. Møller Skolen i Slesvig, er en del af det danske mindretal i Sydslesvig. “Der er ikke så stor kulturforskel, når jeg møder grønlændere og færing. De har gået i det samme skolesystem som mig. Det er meget som at være sammen med danskere. Der er kulturforskelle, selvfølgelig lægger man mærke til det. Men det personlige er vigtigst. Man får mange indtryk fra forskellige kulturer, også gennem rejserne,” fortæller hun. Johanne tilføjer, at det er noget andet at være sammen med danske unge.

“Det er godt med et skifte, jeg har gået i den samme skole i syv år. Meningen med at gå på efterskolen var at komme tættere på dansk sprog og kultur. Min roomie er nu fra Mexico, så jeg taler også meget engelsk,” siger hun.

For de unge fra Sydslesvig er mødet med det danske og det at forbedre sit danske sprog vigtigt.

“Det er rigtig godt at være her, jeg møder en masse nye folk, og mit dansk bliver bedre, og jeg lærer nyt om kultur og traditioner”, fortæller Ben fra Flensborg. Som roomier har han så en anden sydslesviger fra Egernførde og en fra Taiwan.

Det internationale, som rækker ud over Rigsfællesskabet og Sydslesvig, præger også eleverne.

“Jeg har faktisk glemt lidt dansk, fordi jeg taler meget engelsk. Vennerne er mest fra Danmark, men vi er tiltrukket af det engelske,” siger Malou fra Nuuk. Men der er også en tendens til at holde lidt fast i et hjemligt sprog, når man er sammen med folk fra mange nationer.

“Jeg skriver på færøsk, men vi taler det kun, hvis de andre ikke skal kunne høre det,” fortæller Kristina fra Klaksvig.

“Jeg har lært meget dansk her,” siger hun videre. For mange det nok nyt, når hun tilføjer, at hendes lærere i skolen på Færøerne taler ‘gadedansk’, som er et dansk, der er en slags krydsning mellem dansk og færøsk.

“Der var engang en lov om, at man skulle tale dansk på gaden i Færøerne. Så opfandt vi ‘gadedansk’”, fortæller hun.

Og selv om det personlige i mødet træder frem og bliver meget vigtigere end forskellene, så er der selvfølgelig en forskel på som sydslesviger at være del af et dansk mindretal, der lever i en tysk hverdag og stræber efter at leve så dansk som muligt der, og på som færing eller grønlænder at kæmpe for at fremme sin egen kultur i et rigsfællesskab, hvor det danske historisk har været dominerende.

De andre elever er for de flestes vedkommende først blevet opmærksomme på Sydslesvig på efterskolen, og de har bemærket en ting mere om sydslesvigerne. “Sydslesvigerne taler meget tysk sammen. Det eneste, jeg vidste om det danske mindretal var, at Kongen nævnte det i sin nytårstale,” siger Frederik fra Viborg.

Mennesket først

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Sydslesvigske unge lever som danskere i en tysk hverdag. Når de kommer på efterskole, er det for at lære om dansk sprog og dansk kultur. Men hvad med unge fra Grønland og Færøerne? Har de en stræben efter selvstændighed og at finde frihed i egen kultur og ikke i det danske? Hvad er deres ønsker, når de kommer på efterskole i Danmark?

“De unge fra Færøerne og Grønland glæder sig til være en del af noget dansk, og til at lære Danmark at kende. I hvert fald dem, der kommer her,” siger Mikkel Baldersbæk Nielsen, som er forstander på Rejsby Europæiske Efterskole.

Han har været forstander i to år. Han var viceforstander på skolen fire år forinden.

“Kernefortællingen er, at vi gerne vil have et trygt og varmt sted, hvor verden ikke bare er noget, man læser om, men noget, man oplever gennem hverdagen på skolen. Vi interesserer os for omverdenen politisk og kulturelt. Vi finder altid ud af, at der er meget mere, der forener os, end der skiller os ad,” siger han. Ifølge Mikkel Baldersbæk Nielsen er 17-18 nationer repræsenteret blandt efterskolens elever. Han nævner som eksempler Danmark, Tyskland, Færøerne, Grønland, Norge, Ukraine, Spanien, Australien, Mexico og Sydafrika.

“Der er flere herboende med en anden national baggrund. Mange er fra blandingsfamilier. En del har en relation til Danmark. Vi har for eksempel en sydafrikaner, der er vokset op i Sydafrika, men har en dansk mor,” fortæller han.

Forstanderen tilføjer, at de mexicanske elever er blevet opmærksom på efterskolen gennem organisa-

Vi finder altid ud af, at der er meget mere, der forener os, end der skiller os ad, siger forstanderen på Rejsby Europæiske Efterskole

tionen 'Go Study Scandinavia', der normalt opererer på gymnasialt plan. Det er vigtigt, at folk, og hermed menes især forældre, trods forskellige nationale og kulturelle baggrunde har tillid til Rejsby Europæiske Efterskole.

"Skal vi ramme folk fra hele verden, skal vi også skabe et miljø, som det er trygt at sende sine børn til."

Eleverne fra Danmark, Færøerne, Grønland og Sydslesvig har ikke svært ved at falde til på skolen og forstå de koder, der er forbundet med at være elev.

"Vi uddanner eleverne i at forstå, hvordan vi kommunikerer. Det kan være svært at afkode. Elever fra Færøerne, Grønland og Sydslesvig kender de danske koder godt. De er ret frie. Også i deres tale til voksne," siger forstanderen.

Ens og anderledes

Når så mange forskellige nationer og kulturer er samlet på Rejsby Europæiske Efterskole betyder det, at eleverne oplever nogle, der er anderledes.

"På en efterskole, hvor vi bor sammen og rejser sammen og spiser sammen, betyder det, at vi får øje på de små ting, der er forskellige. Men vi slår også fordomme ihjel. Vi kan give unge mennesker mulighed for at være sammen og lære hinanden at kende. På værelserne om aftenen er der mulighed for at få øje på de ting, man gør anderledes andre steder."

"I en verden, hvor der er meget fokus på forskellene, er det godt, at unge mennesker kan mærke, at der er meget, der forener. Det er noget af det, der er specielt. Lidt universelt er vi kommet til at ligne hinanden mere på tværs af landegrænser og kulturer. Trends og tendenser spreder sig meget hurtigere i dag. De er alle på streamingtjenester som for eksempel Netflix", fortæller Mikkel Baldersbæk Nielsen.

Han konstaterer dog, at eleverne på Rejsby Europæiske Efterskole ikke ligner hinanden så meget som på andre efterskoler. Det er for eksempel noget helt andet på idrætsefterskoler.

"Eleverne her er nysgerrige og interesserede i international politik. De interesserer sig for, hvad der sker i verden", siger han.

Som forstander på efterskolen, hvor der er både danskere, grønlændere, færinger og sydslesvigere blandt eleverne, har han selvfølgelig også en fornemmelse af, hvordan unge fra Rigsfællesskabet og Sydslesvig er sammen.

"Alene det, at der er et sprogligt fællesskab, er med til at sikre en sammenhæng imellem dem," siger han.

Lige den årgang, der er der nu, har mange sydslesvigere og elever, som har gået i tyske skoler i Danmark.

"Det er en kæmpe gruppe tysktalende elever, vi har. De har et fællesskab. Der bliver talt tysk ved frokostbordene. De har måske blandet sig mindre på tværs," siger han.

Men igen, når man er så tæt sammen, er det mennesket først, så sproget og kulturen.

"Alene det at være skolekammerat med en fra Grønland eller Færøerne, det gør, at man kender til Grønland og Færøerne og grønlændere og færinger. Og man kender dem som mennesker. Det er Malou og Inuk, man er ven med. Ikke to grønlændere," siger forstanderen på Rejsby Europæiske Efterskole.

Det er ikke nok at være et folk

Der skal arbejdes for det. Det er de frivilliges arbejde i civilsamfundet, der binder folket sammen om det folkelige. Det er bestræbelsen mod det folkelige gennem frivillighed, der udgør ryggraden i det danske mindretal i Sydslesvig. Interview med den kommende forstander på Jaruplund Højskole, Christian Egander Skov, om bogen 'Folkeligt skal alt nu være.'

Af Poul Struve Nielsen

g

Bussen fra Aabenraa til Sønderborg kører forbi genforeningsstenen, der blev rejst i Felsted i 1930 med inskriptionen: 'Alt, hvad fædrene har kæmpet, mødrene har grædt, har den Herre stille lempet, så vi vant vår ret'.

Rejst til minde om, at Sønderjylland kom hjem til Danmark, er inskriptionen pudsigt nok taget fra Bjørnstjerne Bjørnsons tekst til den norske nationalmelodi 'Ja, vi elsker dette landet.' Men Norge var jo et folk i sin eget ret, og ved at holde fast i sin folkelighed, opnåede nordmændene selvstændighed, lidt som sønderjyderne atter blev en del af Danmark.

Bussen kører videre forbi købmanden, tøjbutikken og det tidligere forsamlingshus og standser ved stoppestedet rundt om endnu et hjørne ud for tandlægen ved siden af skiltet, der kundgør, at Felsted blev kåret som årets landsby i 2018. Her midt mellem tre større byer, Aabenraa, Sønderborg og Flensborg, bor Christian Egander Skov.

Anledningen til interviewet er sådan set ikke, at den aarhusianske historiker, forfatter og debattør snart indtager en fremtrædende position i det danske mindretal i Sydslesvig som ny forstander på Jaruplund Højskole. Nej, udgangspunktet for samtalen er hans nye bog, 'Folkeligt skal alt nu være'.

Om Christian Egander Skov

Den 1. november bliver Christian Egander Skov ny forstander på Jaruplund Højskole i Sydslesvig. Han er Ph.d., cand.mag. i historie, religionsvidenskab og nordisk sprog og litteratur. Han kommer fra en stilling som programleder ved Tænk tanken Prospekt. Han er desuden redaktør ved årsskriftet Critique, underviser ved kulturhøjskolen i FOF Aarhus, foredragsholder, forfatter til bøgerne 'Folkeligt skal alt nu være' (som dette interview handler om), 'Borgerlig Krise' og 'Konservatisme i mellemkrigstiden.'

Det bliver en samtale om folk og folkelighed, folket som magtfaktor, hvordan vi har udviklet os som folk i Danmark og om det danske mindretal i Sydslesvig som en del af det danske folk. Og Jaruplund Højskole som institution spiller jo også en stor rolle i fastholdelsen af en dansk folkelighed i Sydslesvig.

Hvem er folket?

“Folkelighed er den praksis, der gør, vi er et folk og udtrykker, at vi er et folk, så du kan ikke have et rigtigt folk uden folkelighed. ‘Folk’ dækker identitetssiden. Folkelig dækker praksis. Vi gør noget sammen, fordi vi er noget sammen,” siger Christian Egander Skov. Mens vi sidder og taler i stuen i hans villa, slår det mig, at som hørende til den generation, der oplevede sit

“Folkelighed er den praksis, der gør, vi er et folk og udtrykker, at vi er et folk, så du kan ikke have et rigtigt folk uden folkelighed. ‘Folk’ dækker identitetssiden. Folkelig dækker praksis. Vi gør noget sammen, fordi vi er noget sammen.”

Christian Egander Skov, forfatter.

største øjeblik, da Berlinmuren faldt, vil ordet 'folk' altid være forbundet med demonstranterne i det hedengangne Østtyskland under parolen: 'Wir sind das Volk'.

"Lige præcis den historie er væsentlig, selv om jeg ikke nævner den i bogen, fordi den understreger noget af det, som for mig også er det produktive i folkebegrebet," siger Christian Egander Skov.

"Folk er på den ene side et udtryk for en fælles identitet, noget, der binder os sammen, men noget af det, der er virkelig interessant, og noget af det, vi tit glemmer, når vi taler om folk i nationalitetsdebatter, er det, at et folk jo også er et magtbegreb," tilføjer han og uddyber:

"Mere præcist, så er folk et modmagtsbegreb. Så det, som de her demonstranter i Østtyskland gjorde, det var jo netop det, du siger. Det var, at de problematiserede statens monopol på at legemliggøre folket."

"For det var jo det, som de såkaldte folkedemokratier, der intet havde med demokrati at gøre, hævdede. Det er for så vidt også det, som den demokratiske nationalstat hævder. Men der er altid et folk, som ikke står under, men står over staten. Og det er jo en sten i skoen for enhver stat."

Folkelighed

I sin bog griber Christian Egander Skov tilbage til nationalstaternes fødsel og demokratiernes opståen. I det, vi i dag kalder Sønderjylland og Sydslesvig, skete det i en voldsom konflikt mellem dansk og tysk, og bogens titel henviser til N.F.S Grundtvigs digt 'Folkeligheden' fra 1948, samme år som udbruddet af Den Første Slesvigske Krig, treårskrigen. Fra digtet citerer han første strofe:

Folkeligt skal alt nu være
Trindt om land fra top til tå,
Noget nyt der er i gære,
Det selv tosser kan forstå;

Han drager en parallel til vores tid og skriver, at vi pludselig igen støder på begreber som 'folket' og 'nationen' eller blot 'vi' eller 'danskerne' i alle mulige sammenhænge med henvisning til mange kilder, der

beskæftiger sig med, hvad et folk er, og hvad det vil sige at være folkeligt. Og han bygger på sin personlige erfaring med at flytte fra Aarhus til Sønderjylland.

"Sønderjylland er et sted, hvor historien lever. Det betyder ikke, at alle sønderjyder er ved at briste af historisk bevidsthed, for det gælder her ligesom alle steder, at mange folk er sunket ned i en åndelig almuetilstand med fladskærme, hjørnesofaer og fibernet."

Han fortsætter med at forklare, at Sønderjyllands historie altid bliver til Danmarkshistorie, fordi det er her, Danmark møder resten af verden, og vi som mennesker konfronteres med det eksistentielle spørgsmål om, hvem vi er. I Sønderjylland har de danske skullet kæmpe for det danske, for der skal man beslutte sig for sit tilhørsforhold i forhold til det tyske.

Nationalstater

Christian Egander Skov citerer professor emeritus Ove Korsgaard for at sige, at krigene mod tyskerne fra 1848 til 51 og i 1864, hvor Danmark mistede hertugdømmerne, var den danske nations og dermed det danske folks fødselsveer, ligesom Ruslands angreb er blevet det for det ukrainske folk.

Det var i de årtier i Europa, at nationalstaterne kom til, og folket for alvor blev en magtfaktor. Christian Egander Skov mener, at vi i nutiden i identitetsdebatten har en tendens til at glemme, at folket også er et magtbegreb.

"Det er jo en måde at vende op og ned på den tænkning, som præger enhver magtstruktur, som også præger nationalstatens magtstruktur. Der er den der fantastiske formulering, som jeg har stjålet fra Poul Engberg, der taler om et oprør i folkelighedens væsen, og det synes jeg er en meget, meget væsentlig pointe. Også en pointe, der udfordrer det, som kan være et problem ved folkebegrebet," siger han.

Han understreger, at det at være et folk handler om at være noget sammen. Men folkelighed er at gøre noget sammen.

"Vi er ét folk, og derfor har vi én vilje. Men måske er det mere sådan, at hvis man siger, at der er et oprør i folkelighedens væsen, så bliver folkebegrebet og folkeligheden også noget, som befordre dissens i for-

hold til magten. Og det synes jeg er en meget, meget væsentlig del af det moderne projekt, det her med, at folket har mulighed for at tale magten og Roma midt imod,” siger Christian Egander Skov.

“En af mine væsentlige pointer er netop det her med, at folk og folkelighed bliver nødt til at være forbundet. Og i det øjeblik, de ikke er forbundet mere, så bliver begge begreber tomme. Det er jo kun analytisk, at man kan skelne det fra hinanden. Fordi det, at vi er et folk, betyder, at vi er noget sammen, og at vi gør noget sammen. Og vi gør noget sammen, fordi vi er noget sammen. Men vi er også kun nogen sammen, fordi vi gør noget sammen.”

Noget på spil

Med hensyn til sit politiske ståsted har Christian Egander Skov altid tonet rent flag. Han er konservativ. Men han giver også liberale og venstrefløjen en plads og understreger hele det demokratiske, politiske spektrums betydning i udøvelsen af den folkelighed, der opretholder os som et folk.

Og han ser også farer for det folkelige i de alvorlige splittelser, der især er synlige i USA, men som der også er tendenser til i Europa.

“Hvis vi bare lader os splitte af partipolitiske linjer, så kan vi jo næsten ikke være et folk, fordi splittelsen godt kan blive så dyr, at det folkelige og folket forsvinder. Og det mest præsentable eksempel på det, er jo de der ting, som sker i Amerika lige nu.”

Christian Egander Skov husker en artikel, han har læst i The New York Times, hvor de havde lavet en stor datakrævende analyse, der viste, at det i USA er blevet sådan, at man flytter fra kvarterer, hvor der bor folk, der stemmer på det forkerte parti.

“Det er selvfølgelig et kæmpe problem. Jeg er til gengæld egentlig ret villig til at opfatte partisplittelser og ideologiske splittelser som noget, der kan være produktivt og konstruktivt i forhold til en folkelig identitet.”

“Det forhold, at der er en kamp om, hvad vi skal som folk, og hvor vi skal hen, det er i sig selv en folkelig praksis, som er med til at bestyrke, at vi er et folk. Det er dybest set med til at understrege, at vi har noget i klemme. Det er måske meget godt at blive mindet

om. Det styrer jo vores position som folk. Der er noget på spil.”

“Det handler netop om, at vi alle sammen vil være et folk. Vi skal bare lige finde ud af hvordan. Vi skal finde ud af, hvor vi skal hen. Det er derfor, at den politiske kamp og den politiske debat giver mening.”

“Men jeg kan godt blive bekymret på rigtig mange måder, når jeg ser den udvikling, der er nu. Og det er jo ikke, fordi folk, der er politisk aktive i Danmark, har forskellige holdninger. Men det er den måde, som uenigheden spejler sig på i sociale medier især.”

Adskillelse mellem folk og elite

Den koncentration af magt, som følger ejerskabet til de sociale medier og udviklingen af kunstig intelligens er også en udfordring for den folkelige modmagt.

“Så er vi tilbage i en situation, hvor der er en radikal adskillelse mellem folkene og en meget snæver elite, som jo var det, man gjorde op med i folketidens begyndelse. Og jeg tror, at det skel, den udfordring, i virkeligheden er bredt erkendt. Man kan sige, at selv sådan noget som populismens magtkritik, som også i den grad betjener sig af at skille folk og elite, jo faktisk udtryk for en erkendelse af, at den adskillelse er et problem.”

Der ligger også en splittelse i forskellen på land og by, så nogle dele af Danmark føler sig forbigået.

“Du havde den der virkelighed, hvor der var et Danmark inde i byerne, og så var der et Danmark ude på landet, og ofte havde man forbindelser begge steder, og begge virkeligheder var levedygtige. Omstillingen fra den verden til den, vi lever i nu, den er gået enormt hurtigt,” siger Christian Egander Skov.

Han forklarer, at den udvikling fører til to livserfaringer.

“Den ene er den, man kan have, hvis man flytter fra landet ind i byen og stadig bevarer forbindelsen til den verden, man er kommet fra. Så oplever man noget, der hænger sammen, og hvor der stadig er forbindelser.”

“Den anden historie er den, som dem, der er blevet boende, oplever. De har opfattet den samme udvikling anderledes, først og fremmest som en forfaldshistorie, hvor butikkerne er lukket, og deres børn er flyttet til byerne.”

“Din folkelige identitet kan du ikke bare gemme i hjertet. Jo, det kan du godt gøre som enkeltperson, men så dør den jo med dig selv. Så for at det kan videreføres, så skal det leves, og det skal leves mellem mennesker, og det gøres jo i aktivitet, engagement og praksis.”

Christian Egander Skov, forfatter.

Selv om der er tale om to måder at opleve den samme situation på, mener Cristian Egander Skov, at der er tale om så forskellige livserfaringer, at de kommer til at afspejle en radikal bevægelse.

“Det er en bevægelse fra et samfund, hvor landområderne havde en markant økonomisk og symbolsk position, til en situation, hvor det ikke længere er tilfældet. Landbruget er gået fra at være det, vi opfattede som kernen i vores økonomi og samfund, til nu at være et problem,” siger han og tilføjer:

“Det er jo den store historie også globalt, at du har metropoler, som er mere forbundet økonomisk og åndeligt til andre metropoler, end de er forbundet til deres bagland. Det er noget, der sker på globalt plan, og det kan man jo godt være bekymret for.”

Glemte steder

Han tror ikke, man kan se på politiske fænomener som populismen uden at erkende, at den, og her henviser han til sin tidligere bog ‘Borgerlig krise’, ikke bare er den glemte mands hævn.

“Det er også de glemte steders hævn, som medfører en politisk dynamik, som egentlig er en lille smule uoverskuelig. Folk oplever en kulturel og værdimæssig nedskrivning af det liv, som de lever, og de værdier, som de har. Jeg tror, det spiller en kæmpe rolle for den her populistiske opstand, man ser rundt omkring”, siger Christian Egander Skov.

Han befinder sig så i et grænseland, hvor både Sønderjylland og Slesvig-Holsten er landområder i henholdsvis Danmark og Tyskland.

“Men netop et udkantsområde som Slesvig Holsten kan også at være et sted, hvor man så har en forbindelse til noget, som bliver sat højt og vurderet højt. Det kan godt være, at for os i Danmark er grænsområdet og Sydslesvig en port til Europa, men for den tyske side kan det også være en port til noget attraktivt, nemlig Norden og den måde, man har indrettet sig på i Norden.”

Mindretallets folkelighed

I grænselandet adskiller folkeligheden og det at være et folk sig fra andre steder. Der er valgmuligheder. Man kan være dansker, tysker eller friser. Så det er

et oplagt spørgsmål, hvad der skal til for at være et dansk mindretal på den tyske side af grænsen. "Hvad er det så for en folkelighed, som skal til for at bevare et mindretal? Jeg synes egentlig, at det er et helt på kornet spørgsmål. Den består jo i engagementet og aktiviteten i det sydslesvigske foreningsliv. Sat på spidsen: Hvis ikke det konkrete foreningsliv fungerer, så er der ikke noget. Man kan ikke tage ting for givet på samme måde syd for grænsen som nord for grænsen."

"Det at engagere sig i en forening er ikke kun 'nice to have'. Det er en del af at opretholde sig som dansk mindretal. Så man bliver engageret med en anden alvor i det. Det er ekstremt meningsfuldt. Det, man gør i foreningerne, er også med til at opretholde ens nationalitet. Nogle gange er det noget, man hører fra folk, der er flyttet fra landsdelen: De er trætte af altid at blive konfronteret med identitetsspørgsmålet," siger Christian Egander Skov.

Den hurtige formel for, hvornår man tilhører mindretallet, gav Grundtvig også et bud på sit digt om folkeligheden:

Til et Folk de alle hører,
Som sig regne selv dertil,
Har for Modersmaalet Øre,
Har for Fædrelandet Ild;

"Dels så er det jo en definition af mindretallet, som kan lyde sådan supersubjektivtisk, altså hvor man bare kan beslutte sig for at være det ene eller det andet. Men det vigtige er ordet vil. Der er nemlig en vilje, og den vilje, den skal omsættes i praksis; Ånden skal have remtræk til virkeligheden, som teologen Jørgen Bukdahl siger."

Kampen for folkeligheden

Christian Egander Skov mener, at der både er en åndelig og praktisk dimension i det folkelige, og netop det, at man i mindretallet skal arbejde hårdt for folkeligheden, udgør en forskel, når man sammenligner med det folkelige i Danmark, hvor vi kan tage det at være danske for givet.

"I Danmark vil jeg lige vil sige, at udgangspunktet er,

at vi kan tage det for givet. I Sydslesvig er udgangspunktet, at hvis man tager det for givet, så forsvinder det. Og måske er det også sådan, at hvis vi bare tager det for givet herhjemme, forsvinder det også. Men det er ikke en virkelighed, vi står akut konfronteret med.

"Din folkelige identitet kan du ikke bare gemme i hjertet. Jo, det kan du godt gøre som enkeltperson, men så dør den jo med dig selv. Så for at det kan videreføres, så skal det leves, og det skal leves mellem mennesker, og det gøres jo i aktivitet, engagement og praksis."

Selv om vendingen ikke er formuleret indtil nu i artiklen, så har samtalen med Christian Egander Skov i høj grad handlet om et begreb, der også er oppe i tiden. Nemlig åndelig oprustning. For er den mulig uden en folkelig opblomstring?

"Vi har en oprustning, som er militær. Så synes man også, at det er en god ide at styrke ånden. Hvad vil det så sige? Der er fare for en instrumentalisering af ånden. Det sker hver gang med et begreb, som er godt ment, når det går gennem embedsmændenes hænder. Flere Excel-ark fører ikke til åndens oprustning."

"Den meningsfulde åndelige oprustning er en folkelig oprustning. Målet er at øge bevidstheden om de ting, vi er fælles om. Det er grundlæggende grundtvigiansk. Det er vigtigt at holde fast i, at magten ligger hos folket, som også er en modmagt. Folket skal være en modmagt, der altid aktiverer sig selv i civilsamfundet."

"Folket er ikke bare det, der udgør magten. Folket er ikke bare det, der adlyder magten. Folket er det, som forlanger, at magten adlyder folket," siger han.

Forskellige folkeligheder i Rigsfællesskabet

Det er ikke færingers og grønlanderes opgave at føle sig danske, mener Christian Egander Skov, der er forfatter til bogen ‘Folkeligt skal alt nu være’.

Unge fra de tre dele af Rigsfællesskabet har stor gavn af at lære hinanden at kende, sådan som de for eksempel kan, når de går på efterskole sammen. Men er folkelighed egentlig det samme for danskere, grønlandere og færinger?

Forfatter til bogen ‘Folkeligt skal alt nu være’ giver sit bud på folkeligheden i Rigsfællesskabet.

“Færingernes og grønlandernes opgave er ikke at føle sig danske. Det at være dansk bygger på den folkelighed, man fandt i Danmark i 1800-tallet,” siger Christian Egander Skov, som udover at være forfatter til bogen, der beskriver den folkelige bevægelse fra 1800-tallet og til i dag, også er kommende forstander på den danske Jaruplund Højskole i Sydslesvig.

Han mener, at den søgen, grønlandere og færinger har efter deres egen folkelighed, er den samme, vi som danskere har haft efter vores folkelighed.

“Rigsfællesskabet kan være en ramme for hver især at finde frem til hver vores folkelige identitet. Det betyder ikke, Færøerne og Grønland skal være danske. Men de

vil smide noget af deres identitet væk, hvis de skærer det danske ud som et fremmedlegeme,” siger han.

Christian Egander Skov tilføjer, at der er stor forskel ikke blot på Danmark og Nordatlanten, men også på Grønland og Færøerne i den sammenhæng. Men vi har faktisk også en del til fælles, og når vi arbejder på at finde en vej sammen i rigsfællesskabet, så er det også en folkelig bestræbelse på at finde ud af, hvem vi hver især er.

“Grønland har dyrket det arktiske og inuitfællesskabet, mens Færøerne har dyrket det nordiske,” siger han.

Han har også et bud på den største udfordring i bestræbelserne på at finde hinanden i et fællesskab trods de forskellige folkeligheder.

“Ligegyldighed sætter forbundetheden under pres,” siger Christian Egander Skov.

Tema:
Folkeligt
Fællesskab

Foto: Marie Hald

Mens det danske mindretal i Sydslesvig stræber mod at leve så dansk som muligt og så tysk som nødvendigt, er der ingen på Færøerne, som vil sige: Jeg er dansk

På Færøerne er de sprogligt og kulturelt helt deres egne

Af Poul Struve Nielsen

“Når folk mødes, er der sikkert nogle ting, man er fælles om. Et møde kan sikkert give mening på det personlige plan.”

Sjúrður Skaale, medlem af Folketinget for Javnaðarflokkurin.

Efterskolelever fra Færøerne, Grønland, Danmark og Sydslesvig kan have en god hverdag sammen – og som unge mennesker, har de meget tilfælles trods forskellige kulturelle udgangspunkter.

Men spørger man til det folkelige fællesskab set fra mere officielt færøsk hold, for eksempel ved at spørge et af de færøske medlemmer af Folketinget, så føler man sig på Færøerne ikke ligefrem som del af et folkeligt fællesskab, selv om man er en del af Rigsfællesskabet sammen med Danmark og Grønland.

“Det handler ikke om at vende sig mod Danmark. Men de fleste kan godt være en del af det danske kongerige og samtidig søge en færøsk identitet. Kulturelt, økonomisk og politisk går vores bestræbelser ud på at styrke den færøske identitet og selvstændighed,” siger Sjúrður Skaale, som er valgt til Folketinget for Javnaðarflokkurin.

Ifølge ham fylder bevidstheden om det danske mindretal i Sydslesvig ingenting på Færøerne.

“Om der er et folkeligt fællesskab? Jeg ved ikke rigtig, hvad jeg skal sige til det. Jeg ser os som værende forskellige steder. Færøsk er et andet sprog, vi har en anden historie og en anden national identitet. Vi identificerer os ikke som danskere. Jeg kan ikke se den store fællesmængde,” tilføjer han.

Sjúrður Skaale anerkender, at der selvfølgelig kan være gode fællesskaber mellem færinger bosat i Danmark og deres naboer, og mellem unge, der mødes på efterskoler, eller når for eksempel Grænsefor- eningens Elevambassadører fra det danske mindre-

tals gymnasier i Sydslesvig og det tyske mindretals gymnasium i Sønderjylland er på besøg på Færøerne, og færøske elever er på returbesøg den anden vej.

“Når folk mødes, er der sikkert nogle ting, man er fælles om. Et møde kan sikkert give mening på det personlige plan,” siger folketingsmedlemmet.

Men han ser ikke et mellemfolkeligt fællesskab mellem de forskellige dele af Rigsfællesskabet og det danske mindretal i Sydslesvig.

“Vi er en del af den danske stat folkeretligt og statsretligt. Men hele nationsopbygningen på Færøerne går jo ud på at bygge en økonomi og en kultur, som er noget andet end det danske. Vi har været en del af Norge indtil 1814, da Norge blev en del af Sverige. Så blev vi en del af Danmark. I en periode har man fra dansk side forsøgt at fordanske Færøerne. Nu arbejder vi for at styrke vores egen kultur. Ingen på Færøerne siger: Jeg føler mig som dansker,” siger Sjúrður Skaale.

Ligesom mange sydslesvigere tager også mange færinger en uddannelse i Danmark, men det bliver de ikke danske af, mener han.

“Det kan vi godt adskille. Kulturelt er vi noget andet.”

Tema:
Folkeligt
Fællesskab

Grønland rykker tættere på Danmark

Selv hvis Grønland skulle
blive et amerikanske
territorium, vil der være en
folkelig tilknytning til
Danmark, siger medlem af
Grænseforeningen, som bor
i Nuuk

Af Poul Struve Nielsen

Fotos: Alexander Leicht Rygaard

Med det nye projekt 'Unge sydslesvigere – en naturlig del af folkefællesskabet' er grænselandet pludselig blevet mere aktuelt i Grønland.

Derfor er det nærværende at spørge Ole Christiansen, der er medlem af Grænseforeningen og bosiddende i Nuuk, hvordan han ser på tanken om et folkeligt fællesskab mellem det danske mindretal i Sydslesvig, grønlænderne, færingerne og danskerne. Og her skrives netop ikke Danmark, Grønland og Færøerne, for dette drejer sig ikke om et statsligt, men om et mellemfolkeligt samarbejde. "Der vil altid være et ønske om selvstændighed i Grønland. Men selvstændighedsønsket er rykket længere ned på dagsordenen," siger Ole Christiansen. Med ham som læser strækker magasinet Grænsens udgivelsesområde sig i hvert fald over mere end 3.600 km. Så langt er der fra magasinets østligste læsere på Bornholm til Ole Christiansens brevkasse i Grønlands hovedstad, Nuuk.

Han læser magasinet hver anden måned og var i efteråret 2025 med på foreningens tur til grænselandet, hvor København-Bonn Erklæringerne var tema

for en medlemsrejse. Deltagerne besøgte både det tyske mindretal i Sønderjylland, det danske mindretal i Sydslesvig og den slesvig-holstenske landdag i Kiel. Ole Christiansen har boet i Nuuk i 27 år. Han er jurist og har haft forskellige jobs i tidens løb, blandt andet i Landstinget og Landsarki-

vet. Nu er han ansat i Socialstyrelsen i Nuuk.

“Nuuk er den by, jeg har boet i længst tid,” siger han, da han er på besøg i Grænseforeningens sekretariat i København.

“Nuuk er et dejligt og spændende sted, som Sydslesvig og andre steder også er det. Når jeg interesserer ➡➡

“Det betyder helt sikkert meget for børnene i Grønland at besøge et dansk hjem eller komme på en dansk efterskole.”

Ole Christiansen, medlem af Grænseforeningen og bosiddende i Nuuk.

mig for grænselandet, er det fordi, min far kom fra Als, fra Sønderborg, så min familie stammer fra Sønderjylland. Jeg har ikke selv boet der, men jeg har tit været der for at besøge mine bedsteforældre, og besøger stadig ofte området. Senest har jeg været ved Dybbøl Mølle ved de danske skanser,” fortæller han.

Tættere på

Efter at USA's præsident Trump har sagt, at “han vil have Grønland” er grønlænderne rykket tættere på Danmark og Rigsfællesskabet.

“Selv hvis Grønland skulle ende med at blive et amerikansk territorium, vil der stadig være en folkelig tilknytning til Danmark. Der vil være gamle danskere, som bliver. Der vil være grønlændere, som er gift med danskere og børn af blandede ægteskaber, og der vil også være inuitter, som føler en tilknytning til Danmark,” tilføjer det ene af to medlemmer af Grænseforeningen i Nuuk.

Han mener, at netop det med udveksling af unge er

vigtig for at sikre gode fremtidige relationer mellem Danmark og Grønland. Han nævner den nordatlantiske gymnasieklasse som eksempel, hvor eleverne går i 1.g på et gymnasium i Danmark, 2.g på gymnasium i Færøerne og 3.g på et gymnasium i Grønland.

Grænseforeningens kommende projekt i samarbejde med Efterskoleforeningen, hvor unge fra Grønland, Danmark og Færøerne bringes sammen på efterskoler, er også et projekt, der kan medvirke til større kendskab og forståelse for hinanden.

“Det betyder helt sikkert meget for børnene i Grønland at besøge et dansk hjem eller komme på en dansk efterskole,” siger Ole Christiansen.

Om der er folkeligt fællesskab mellem Danmark og Grønland?

“Der er helt sikkert hele skalaen fra folk, som gerne vil et selvstændigt Grønland hurtigst muligt til folk, som føler en stærk tilknytning til Danmark. Efter at krisen som følge af Donald Trumps krav på Grønland opstod, er det kommet frem, at forbindelsen til Grønland er stærk. Men det skal være på en positiv måde.”

Løsninger i fællesskab

Han mener, det er vigtigt, at Danmark lytter til Grønland, og at løsningerne bliver fundet i fællesskab.

“Det vil være i Grønlands, men også i Danmarks interesse. Det giver danskerne et langt større udsyn kulturelt og på alle led og kanter. Et folkeligt fællesskab mellem det danske og det grønlandske folk kan også bygge på, at mange grønlændere taler dansk og lærer dansk. Mange grønlændere taler grønlandsk og skriver dansk, fordi det danske skriftsprog er nemmere,” mener Ole Christiansen.

Der undervises ikke længere ret meget dansk i grønlandske skoler, så lærer færre ikke dansk i Grønland?

“Jeg er ikke sikker på, dansk er på retur. De sidste 20-40 år er tv for alvor kommet til Grønland. Som regel har der været en enkelt kanal eller 2, men nu er der lige så mange kanaler som i Danmark. De engelsksprogede fylder en del. Men de danske er der også, og det grønlandske udbud er begrænset. Der er en udsultet grønlandsk-sproget station, som har en kanal,” siger Ole Christiansen.

Han tilføjer:

“I Nuuk er alt alligevel tosproget. Mange arbejdsplad-

ser er dansksprogede. Men vi skal være opmærksomme på, at der skal være plads til det grønlandske. Det er et ansvar, Danmark skal leve op til."

På spørgsmålet, om han mener, der kan være en fælles platform mellem danskere, grønlandere og sydslesvigere, svarer han:

"Mange grønlandere er meget danskorienterede. Der er folk i Grønland, som er danske, der er blandede ægteskaber. Om der er folk, der ser Danmark som moderland? På et eller andet plan gør nogen det nok. Udviklingen med Trumps tilnærmelser peger i den retning. Grønland kan ifølge Selvstyreloven vælge at være selvstændigt. Mange områder er ikke hjemtaget. Island har gennemgået den proces. Færøerne er længere i den proces end Grønland."

Det er dog ikke kun danskere, grønlandere og lobbyister fra Trump-administrationen, man møder i Grønland. De seneste år er landet blevet mere internationalt orienteret i kraft af en stigende asiatisk indvandring.

"På arbejdspladserne i Grønland ser vi flere og flere fra Thailand og Filippinerne. Grønlandere med en uddannelse har rigtig mange muligheder og gode sproglige kompetencer. Indvandringen ser man mest i Nuuk og Ilulissat. Men de 4-5 største byer har deci-

deret filippinske og thailandske mindretal. De sidder bag kassen i Brugsen og har rengøringsjob. Der er også thai-restauranter. Det er en udvikling, der har stået på de sidste 10 år."

Ole Christiansen fortæller, at der ikke er nævneværdig arbejdsløshed i Grønland, som har brug for arbejdskraft. Men grønlanderne vil gerne væres dem selv.

"Ønsket om selvstændighed er der i Grønland, men der er stor uenighed om, hvornår det skal ske," siger han.

Tema:
Folkeligt
Fællesskab

Kaffebord og kaffemik

Af Poul Struve Nielsen

Foto: Alexander Leicht Rygaard

“I Sønderjylland er der kaffebord, og i Grønland har vi kaffemik,” siger Aaja Chemnitz, tidligere medlem af Folketinget for det grønlandske parti Inuit Ataqatigiit (IA).

Når hun skal forholde sig til Grønland i den nye verdensorden, siger hun, at Grønland kunne takke en bestemt mand i USA, nemlig præsident Donald Trump, for, at Grønland nu var blevet kendt af rigtig mange mennesker, efter at han havde gjort krav på Grønland og fået et bestemt nej fra både Danmark, EU og Danmarks europæiske allierede i NATO.

“Jeg har boet i New York, og ingen vidste, hvor Grønland er. Man kan i det mindste takke ham for det,” sagde hun.

Den grønlandske politiker har gennem hele krisen med USA været villig til at tage telefonen og forklare om situationen, uanset om det var opkald fra USA, Grønland eller Danmark.

“Det sværeste har været både at tale til et grønlandsk publikum og til et dansk publikum. Det er to meget

*Vi er vant til at være
i et rigsfællesskab,
men vi har nok
taget det lidt for
giver, siger tidligere
folkatingsmedlem
for IA, Aaja
Chemnitz.*

Foto: Alexander Leicht Rygaard

Grønland er i det mindste blevet kendt af mange mennesker, siger Aaja Chemnitz, tidligere folketingsmedlem for det grønlandske parti IA, om USA's krav på Grønland. Hun går ind for Rigsfællesskabet

forskellige publikummer. Vi er vant til at være i et rigsfællesskab, men vi har måske nok taget det lidt for givet. Der er større forskelligheder, end vi har haft øje for."

Perfekt storm

Hun mener, at kendskabet til Grønland i Danmark har været for begrænset, og hun understreger, at hun er tilhænger af Rigsfællesskabet, men der er også brug for forandringer. I Grønland kommer det danske i fremtiden til at træde i baggrunden. Grønlandsk er undervisningssprog i skolerne. Men engelsk bliver i fremtiden det første fremmedsprog, så grønlandske skoleelever vil komme til at lære mindre dansk.

"Når man forsøger at sætte en kile ind mellem Danmark og Grønland, som USA gør, sker det på baggrund af den perfekte storm: Der er spiralsagen og ting, der er sket i 1950'erne, som folk lever med i dag. Der er en manglende viden og nysgerrighed. Ligegyldighed er roden til alt ondt," sagde hun. I den konflikt, der opstod med USA, har det danske mindretal i Sydslesvig klart erklæret sin støtte til Grønland og været aktiv i forhold regeringerne i Slesvig-Holsten og Berlin – ikke at den tyske støtte til Danmark og Grønland har vaklet på noget tidspunkt. Aaja Chemnitz ser muligheder, også for Grønland i det folkelige samarbejde.

"Jeg tror, at I også har en opgave i at være med til at tale Grønland op, så vi ser Grønland som en ressource. Det er vigtigt, vi skal kunne sige, at vi har gjort alt, ➡

hvad vi kunne i det her rigsfællesskab for, at det kan være så godt som muligt,” sagde hun.

På spørgsmålet om Grønland nærmer sig EU svarer Aaja Chemnitz:

“Jeg bliver tit spurgt ind til, om Grønland vil være medlem af EU. Der er ingen tvivl om, at Grønland er kommet tættere på Europa. Hvis man ønsker at være selvstændig som et quickfix, så vil Grønland være selvstændig i en time, så kommer russerne, amerikanerne eller kineserne. Derfor ser jeg ikke noget alternativ til Danmark. Så kan det godt være, man laver nogle aftaler med amerikanerne. Men vi skal også gøre op, hvem er vores venner?”

Aaja Chemnitz mener, den kommende danske regering bør have en rigsfællesskabspolitik og se på, om

“Hvis man ønsker at være selvstændig som et quickfix, så vil Grønland være selvstændig i en time, så kommer russerne, amerikanerne eller kineserne. Derfor ser jeg ikke noget alternativ til Danmark.”

Aaja Chemnitz, tidligere folketingsmedlem for IA.

g

Grønland skal være et mindretal i Danmark. Der bor 17.000 grønlændere i Danmark, og i 2050 vil 45 procent af den grønlandske befolkning leve i Danmark. Hun sagde:

“Skal grønlændere have status som et nationalt mindretal, er der opbakning blandt grønlændere i Danmark? Det er der ikke ingen undersøgelse af. Hvis vi skal have rigsfællesskabstanken til at være en succes i Grønland, kræver det også, at man får en mindretalsstatus. At man har rettigheder som grønlænder i Danmark. Hvis Grønland ender med at have mere selvstændighed eller kappe båndene til Danmark, det tror jeg ikke, de gør, hvad sker der så med grønlænderne i Danmark?”.

I 2015 viste en rapport fra Institut for Menneskerettigheder, at grønlændere føler sig diskrimineret, mødt med negative fordomme, og at mange oplever, at de ikke har samme adgang til uddannelse, sundhed og job som etniske danskere.

Samme år anbefalede både Europarådet og Institut for Menneskerettigheder, at der – i lighed med det nuværende grønlandske ønske – blev lavet en undersøgelse af grønlændere i Danmarks holdning til at blive et nationalt mindretal.

Kræver undersøgelse

I slutningen af juni 2024 år tikkede en helt særlig henvendelse ind hos den danske regering. Afsenderen var den daværende grønlandske minister for udenrigsanliggender, Vivian Motzfeldt – hende, der røg en smøg med den danske udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen (M) efter deres fælles møde med USA's vicepræsident J.D. Vance og udenrigsminister Marco Rubio – og hun ville have den danske regering til at undersøge en enkelt ting: Ønsker grønlændere i Danmark at blive anerkendt som nationalt mindretal?

Det er nu snart to år siden, og der er ikke iværksat nogen undersøgelse.

Sydslesvigere mener ikke, grønlandere kan være mindretal i Danmark

Vi går vi ud fra, at nationale mindretal udgøres af folk, der altid har boet der, hvor de er mindretal, siger generalsekretæren fra Sydslesvigsk Forening

Tanken om grønlandere som et nationalt mindretal i Danmark giver reaktioner hos det danske mindretal i Sydslesvig. Lasse Rodewald, generalsekretær i Sydslesvigsk Forening (SSF), der er det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, formulerer det således: "Vi i Sydslesvig vil godt nok snuble lidt i det, når det hedder et nationalt mindretal for grønlanderne, for der går vi ud fra, at et nationalt mindretal er folk, der altid har boet der. Det er grænsen, der har flyttet sig. Vi arbejder også i en tysk sammenhæng med nationale mindretal," sagde han.

Tyskland har fire anerkendte nationale mindretal, og det er danskere, frisere, sorbere og sinti-romaer. Danmark anerkender ét nationale mindretal, og det er tyskerne i Sønderjylland.

Mindretalsforsker Martin Klatt fra European Centre for Minority Issues (ECMI) i Flensborg er ikke sikker på, grønlandere kan betegnes som et i Danmark hjemmehørende folk. Han mener, de frivilligt er flyttet hertil i modsætning til tyskerne, som altid har været i

Sønderjylland. Det er ikke som for eksempel sinti-romaerne, der kan spores i det, der i dag er Tyskland, næsten 1000 år tilbage og har levet i området længe før, der var noget, er hed Tyskland.

Men det udelukker ikke, at grønlandere kan anerkendes som et nationalt mindretal.

"Det er suverænt regeringen i et land, der afgør, hvem der anerkendes som mindretal. Danmark har altid været klar omkring, at man kun anerkender det tyske mindretal i Sønderjylland som nationalt mindretal. Men en anerkendelse vil give en vis form for kulturel og sproglig beskyttelse. Det vil være en anerkendelse af, at man er en del af et andet folk, der trænger til kulturel og sproglig beskyttelse", siger Martin Klatt.

Ditte Louise Weldingh er ny generalsekretær i Grænseforeningen

Tekst og fotos: Alexander Leicht Rygaard

Ditte Louise Weldingh er så småt ved at vænne sig til en hverdag i Grænseforeningen.

I knap en måned har hun som ny generalsekretær taget turen på cykel fra boligen nær Sundbyvester Plads på Amager og over Knippelsbro til Peder Skrams Gade bag Kongens Nytorv, hvor Grænseforeningens sekretariat ligger.

Snart skal hun også på besøgstur hos en række af det danske mindretals organisationer i Sydslesvig. Og turen til grænselandet bliver en gensynets glæde for den nye generalsekretær. Hun er nemlig opvokset i Sundeved nær Sønderborg og har besøgt Flensborg mange gange. Det var også en følelse af noget genkendeligt, der var medvirkende til, at hun søgte jobbet i Grænseforeningen.

“Jeg har boet flere steder i verden og haft mange forskellige oplevelser og ansættelser. Men efterhånden, som jeg er blevet

ældre, er Sønderjylland begyndt at vokse i min bevidsthed. Som ung havde jeg nok travlt med at komme væk fra det sønderjyske, men nu holder jeg meget af at fortælle om Sønderjylland. Det var noget af det, der fyldte hos mig, da jeg så jobopslaget i sin tid”, siger Ditte Louise Weldingh.

“Jeg er rigtig glad og stolt over at blive en del af Grænseforeningen som ny generalsekretær. Grænseforeningen er en vigtig forening i Danmark og udfylder en særlig kulturhistorisk plads. Jeg ser frem til at lære medlemmer, lokalforeninger og samarbejdspartnere at kende”, tilføjer hun.

Du begyndte din lederkarriere som souschef i Danmarks Akvarium (senere Den Blå Planet) i 2006, og siden har du bestridt lederroller i bl.a. Teach First, Vestforbrænding og senest Sammen på Tværs, hvor du var direktør. Hvilke erfaringer kommer til at trække på i Grænseforeningen?

Grænseforeningen har ansat Ditte Louise Weldingh som ny generalsekretær pr. 1. august 2026. Hun kommer med en lang ledelseserfaring og er opvokset i Sønderjylland.

“Jeg kommer med en lang ledelseserfaring, også i forhold til at udvikle organisationer og arbejde værdibåret. Medinddragelse er vigtigt for mig, og jeg tror på, at vi får et bedre resultat ved at inddrage relevante lokalforeninger og samarbejdspartnere og have blik for målgruppers behov. Jeg går til opgaven som ny generalsekretær med stor respekt for Grænseforeningens historie og ser frem til at bidrage til den fortsatte udvikling af foreningens vigtige arbejde”, siger hun.

Som mange andre foreninger i Danmark er Grænseforeningen udfordret af en negativ medlemsudvikling. Hvad er dit umiddelbare indtryk af Grænseforeningens situation?

“Det er mit indtryk, at Grænseforeningen står på et godt fundament. Vi har et solidt medlemsgrundlag, mange engagerede lokalforeninger og et stærkt netværk af samarbejdspartnere på tværs af grænselandet. Men det er klart, at vi skal yde en indsats for at sikre, at Grænseforeningens relevans også gælder i fremtiden for kommende generationer. Den historiske bevidsthed er en anden i dag, og det er vi nødt til at forholde os til. Fortællingen om det danske mindretal og det

“Jeg kommer med en lang ledelseserfaring, også i forhold til at udvikle organisationer og arbejde værdibåret.”

Ditte Louise Weldingh, generalsekretær i Grænseforeningen.

dansk-tyske grænselands positive udvikling er stærk og vækker interesse, og vi skal arbejde for at støtte mindretallet i at gøre deres fortælling endnu mere udbredt i Danmark”, siger hun.

Du er født i København, men opvokset i Sundeved i Sønderjylland. Hvad husker du fra din barndom?

“Min barndom har givet mig et nært forhold til grænselandet, og jeg kender historien og mindretallene. Flere af min klassekammerater og venner var en del af det tyske mindretal, men det var aldrig noget, der var problematisk. Jeg fandt det bare spændende. Mine forældre bor stadig i Sundeved, og jeg holder meget af fjordlandsskabet omkring Flensborg Fjord og Alssund. For mig er det indbegrebet af Sønderjylland”, siger hun.

“Jeg husker især min historielærer fra gymnasietiden i Sønderborg. Han fortalte ofte om danskheden i Sydslesvig og ønskede et ‘Danmark til Ejderen’. Han tog os også med til København og Tøjhusmuseet, hvor Istedløven dengang stod. “Den skal hjem til Flensborg!”, nærmest råbte han, husker jeg. Dengang forstod jeg ikke helt, hvorfor det var så vigtigt”.

Du er uddannet biolog fra Syddansk Universitet og har en master i Socialt Entreprenørskab. Hvad betyder biologi for dig i dag? Og hvordan ser du sammenhængen mellem din masteruddannelse og Grænseforeningen?

“Da jeg var barn, var det min drøm at arbejde på Danmarks Akvarium eller Zoologisk Have. Jeg havde og har stadig en grundlæggende fascination af naturen. Jeg har skrevet speciale om formeringsstrategier hos

en lille europæisk edderkop, og det kan jeg fortsat tale længe om, hvis nogen spørger”, siger hun.

“Min baggrund i naturvidenskaben har givet mig en struktureret og logisk tænkegang. Jeg er god til at finde sammenhæng i komplekse ting og er vant til, at resultater kan måles, og at der altid er et fast svar. Min masteruddannelse har derimod givet mig et mere holistisk syn og en forståelse for andre arbejdsgange og det mere overordnede blik. Og så handler socialt entreprenørskab jo om at skabe forandring mellem mennesker, og jeg tænker, at det er relevant for Grænseforeningen”.

Du har studeret og arbejdet syv år i Freiburg i det sydlige Tyskland. Hvor ser du de største forskelle og ligheder mellem Danmark og Tyskland?

“I størstedelen af de syv år boede vi i en lille landsby tæt på Freiburg, hvor alle kendte hinanden. Jeg oplevede, at tyskerne var meget nysgerrige på, hvordan vi gjorde tingene. Engang efter jul blev vi spurgt til, hvorfor vi dansede om juletræet, og hvorfor træet overhovedet stod lige midt i stuen. Og det er jo bare, sådan vi gør i Danmark, men det var tyskerne ikke vant til. De var også overraskede over, at vi slet ikke havde trukket gardinerne for, så man kunne kigge lige ind i stuen. I resten af landsbyen var gardinerne altid trukket for om aftenen.”

“Det var nogle spændende år, hvor vi balancerede vores danske familieliv med den lokale tyske kultur. Til at begynde med vidste vi ikke, om vi overhovedet skulle hjem til Danmark igen, så børnene har også lært tysk og set tysk børnefilmsyn. Selvom vi endte igen i Danmark, holder jeg fortsat meget af tysk litteratur. Og hvidvin, naturligvis”, siger hun.

Du bor på Amager, er gift og har tre børn, hvoraf den yngste bor hjemme. Hvad bruger du gerne din fritid på?

“Jeg bruger meget naturen, og så holder jeg af at ride. Jeg har heste stående længere ude på Amager og deltog som barn i ringridning i den lokale klub. Jeg har også en række frivillige poster i Dansk Ride Forbund”, siger hun.

Altid opdateret

om grænselandet

Få adgang til nyheder og artikler fra det dansk-tyske grænseland, når du har lyst - året rundt.

Prøv vores introduktionstilbud
for kun 7,50 kr. / 1 €
første måned!*

Ingen binding, månedlig opsigelse mulig.

Scan qr-koden eller gå ind på fla.de/abonnement for at tage imod tilbuddet.

Få en måneds
abonnement til
7,50 kr.*

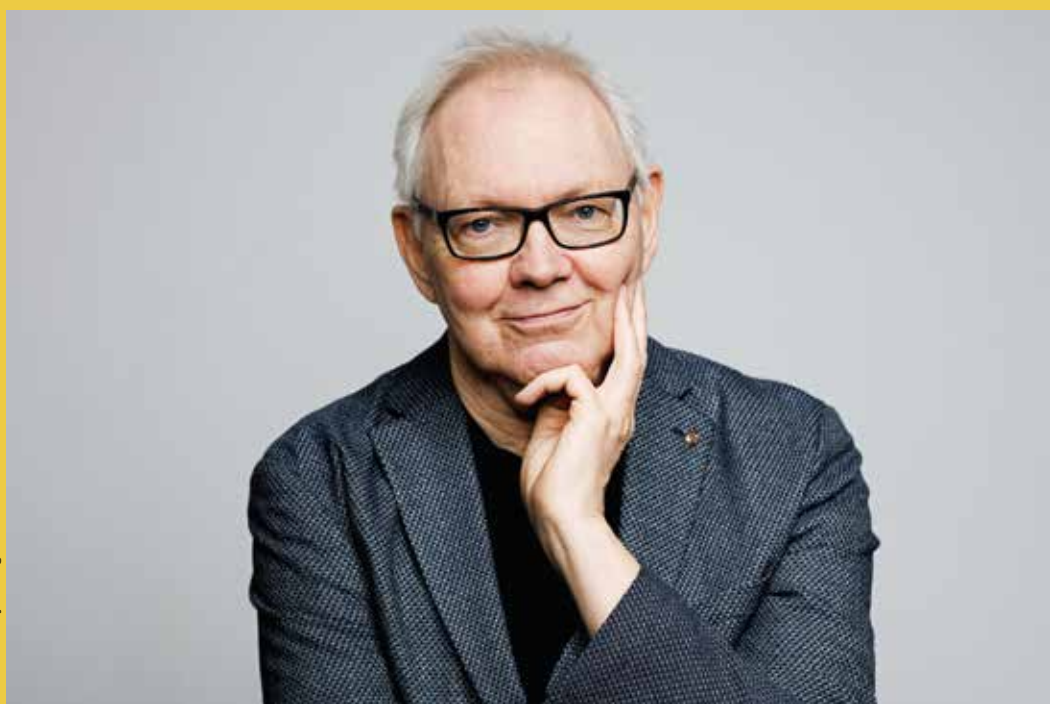
*Abonnementet fortsætter efter introduktionsperioden til den aktuelle abonnementspris, pt. 75 kr. pr. måned.

FLENSBORG **A**VIS

Erling Jepsen, forfatteren bag filmene og romanerne 'Kunsten at græde i kor', 'Frygtelig lykkelig' og 'Erna i krig', er klar med ny roman med titlen 'Min mor og Doktor Goebbels'.

Sønderjyllands store forfatter er klar med episk slægtsroman

Foto: Robin Skjoldborg

Af Mariella Harpelunde Jensen

Magasinet Grænsen mødtes med forfatteren i en samtale om familiehemmeligheder, grænselandet som en scene for store dramaer og hans arbejde med store danske skuespillerinder bl.a.

Trine Dyrholm og Ghita Nørby, som begge har fortolket hans stærke kvindelige karakterer, som udgør en særlig streng i forfatterskabet.

Den nye roman er i modsætning til Jepsens tidligere romaner en episk slægtsfortælling og skildrer hans dansk/tyske families udvikling over generationer og næsten 100 år i grænselandet. Romanen har et større perspektiv end Jepsens øvrige værker – og en eftertænksomhed, som klæder forfatteren, der i 2026 har fejret sin 70-års fødselsdag.

“Jeg tror, at det måtte blive en slægtsroman, at det var nødvendigt for at forstå min mor. Hun har været utydelig for mig, men jeg vidste at hun var nazistisk medløber under Anden verdenskrig, og det ville jeg undersøge”, begynder Erling Jepsen.

“Min mor var fascineret af nazismen. Og så er der hele historien med Goebbels. Det, jeg beskriver i romanen, er alt sammen sandt”, forklarer han.

En million biografbilletter

Filmene baseret på Erling Jepsens romaner om livet i Sønderjylland har tilsammen solgt næsten en million

biografbilletter i Danmark over de sidste 20 år, men ‘Min mor og Doktor Goebbels’ er anderledes.

Romanen handler ikke udelukkende om stærke karakterer, der navigerer i svære tider med lovløshed, krise, familieproblemer og voldelige konflikter i grænselandet, men har det lange lys på. Den indeholder en slags søgen efter det store billede i forfatterens familie gennem generationer i Sønderjylland, den del som vi også kalder Nordslesvig og som endte med at blive en del af Danmark igen i 1920 efter to slesvigske krige, en verdenskrig og mere end 50 år under tysk styre.

Romanen stiller spørgsmålet; Hvad har det at komme fra en familie i grænselandet gjort ved Erling Jepsens familie og slægt over tid?

Magasinet Grænsen mødtes med Erling Jepsen i hans hjem i København. Hovedstaden har været hans hjem gennem mere end 50 år, for forfatteren trives bedst med afstand til sin hjemstavn, præcis som andre danske såkaldte hjemstavnsforfattere, bl.a. Thomas Korsgaard, der skriver om Skive-egnen og Helle Helle, der skriver om Lolland.

“I den her roman vil jeg fortælle om min mor, fordi jeg har skrevet så meget om min far”, fortæller Erling Jepsen.

“Min mors historie er ikke blevet fortalt. Hun har billedligt talt holdt sig i skyggerne og det viste sig så også, at jeg faktisk ikke vidste så meget om hende”. “For at forstå min mor, var jeg nødt til også at kigge nærmere på min mormor og hendes forældre”, forklarer forfatteren.

“Historien strækker sig derfor over mange år. Det med at fortælle på den måde, den episke fortælling, det er noget nyt for mig som forfatter. Indimellem prøver jeg at udfolde en scene og vender så tilbage til det episke. Det er ligesom kameraer. Nogle gange går man kan gå tæt på, og andre gange zoomer man ud”.

Tæt på kvinderne

Første del af den nye roman er centreret omkring Erling Jepsens tyske mormor, som var døbt Grethe Neumann. Hendes forældre kaldte hende Gretchen, mens børnebørnene, heriblandt Erling kaldte hende ‘Tysker-bedste’.

Hun voksede op i Hamborg, men forelskede sig i

Erlings morfar, som var dansk og boede i Flensborg i Sydslesvig. Det unge par flyttede til en nedslidt bondegård i Bæk Skov, som ligger mellem Haderslev og Arnum kun 18 km fra Gram, hvor romanen 'Kunsten at græde i kor' finder sted, altså der hvor Erling Jepsen selv voksede op.

Romanens første del foregår i perioden 1913-1920 og beskriver forholdene i Sønderjylland under 1. Verdenskrig. Hverdagens gnidninger mellem danskere og tyskere i grænseområdet op til folkeafstemningen i Sønderjylland i 1920 og den efterfølgende genforening. Det er konfliktfyldt at bo i Sønderjylland i en dansk familie i årene op til Genforeningen for Erlings tyske mormor.

"Jeg kan godt lide at skrive om kvinder. Man kan jo tale med kvinder om alt. Man kan blotte sin følsomhed, uden at der sker der noget ved det. Det kan man ikke så nemt overfor en mand", forklarer Erling Jepsen.

"Jeg har hele mit liv været tæt med kvinder, betroet mig til dem og de sig til mig".

"Da jeg skrev min tidligere roman 'Erna i krig', ville jeg skrive en historie om en sej sønderjyde. Jeg blev inspireret af tanken, om at min farmor var sådan en som Erna. Kvinder inspirerer mig", forklarer han.

Den ondeste tale i verden

Anden del af den nye roman handler om Jepsens mor med kælenavnet Doddy og hendes barndom og ungdom op til udbruddet af 2. Verdenskrig. Doddy er fascineret af nazismen som et alternativ til det hårde liv på bondegården i danske Bæk Skov. Ikke mindst i lyset af hendes nære tilknytning til sine tyske bedsteforældre i Hamborg, som er optaget af de national-socialistiske ideer og hendes møde som ganske ung pige med nazisten Joseph Goebbels.

"Det var svært at tale med min mor om hendes fascination af den nazistiske bevægelse. Da jeg talte med hende om det her, var det første gang, vi talte sammen i 9 år. Min far havde altid sørget for, at vi ikke fik mulighed for at tale sammen. Det var første gang i vores liv, vi talte åbent med hinanden", fortæller Erling Jepsen.

Samtalerne mellem forfatteren og hans mor fandt

Fotos: Karl Anders Vaikla

sted, da Erling Jepsen var 45 år og hans mor 80.

"Jeg var forsigtig. Jeg trængte sådan til at bare hygge mig med hende. Det er fra min mor, jeg har fået den kærlighed, jeg har fået med hjemmefra. Jeg ville ikke støde hende væk eller miste hende igen".

Erling Jepsen beskriver også, at det er magtpåliggende for ham at prøve at forstå, hvordan hans mor i sin ungdom kunne være tiltrukket af nazismen og dens frontfigurer bl.a. Joseph Goebbels, som hun mødte ved flere lejligheder.

"Hvordan kunne min mor sympatisere med disse tanker, og acceptere at hendes mormor forsøgte at få hende gift ind i magtfulde nazistiske familier i og omkring Hamborg?", spørger han.

"Det er er virkelig noget, jeg har prøvet at undersøge i romanen".

"Goebbels sidste tale, inden han tog sit eget og hele sin families liv, karakteriseres af historikere som verdens ondeste tale", forklarer Erling Jepsen.

"Talens dedikation til den totale krig: 'Ich frage euch: Wollt ihr den totalen Krieg?', er en af nazismens mest ekstreme udtryk".

Erling Jepsens romaner er ofte blevet til film. Trine Dyrholm spillede hovedrollen i 'Erna i krig'. Forfatteren kan godt se Ghita Nørby i rollen som hans mor.

Erling Jepsen fortsætter:

“Tænk, at min mor og hendes bedsteforældre sympatiserede med en bevægelse, som var skyld i, at 100 millioner mennesker mistede livet i 2. Verdenskrig”.

Ghita Nørby i rollen som Erlings mor

På spørgsmålet om, hvem der kunne spille rollen som Erlings mor, hvis romanen en dag skal filmatiseres, svarer Erling prompte, at han kunne ønske sig, at Ghita Nørby kunne spille hans mor. Igen.

Det gjorde hun nemlig tilbage i 2007, da hans roman ‘Med venlig deltagelse’ blev sat op på Det Kgl. Teater med netop Ghita Nørby i rollen som Erling Jepsens mor.

“Dengang sagde Ghita faktisk noget, som jeg aldrig glemmer”, fortæller forfatteren.

“Hun beskrev, hvordan hun som skuespiller oplever de karakterer, hun spiller, som en slags lagkager. Hver karakter er fuld af lag. Ghita oplevede det som om, min mors karakter manglede et lag. Hun beskrev et mellemrum i min mors personlighed, så noget kunne suse igennem hende uden at sætte spor. En kulde”. “Jeg har siden tænkt, at det var derfor, hun kunne stå alt det, der skete i vores familie igennem. Rykke videre fra nazisme, Goebbels og overgreb”.

Tredje del af romanen handler om Erlings mors liv efter Tysklands besættelse af Danmark, 1940-1945 samt de tidlige år med Erlings far, før familien flyttede til Åvej i Gram, hvor forfatteren blev født.

Vemodighed

Det lange lys er slået til i Erling Jepsens roman om kvinderne i hans familie. Oldemor, bedstemor, mor. Tre generationer. To verdenskrige og Genforeningen. Romanen lader på mange måder læseren tilbage med en følelse af eftertænksomhed og sørgmodighed.

Erling Jepsen bruger selv ordet ‘vemodighed’ om romanens aftryk.

“Vemodighed forstået som en mild, nostalgisk form for melankoli forbundet med savn, afsked eller tanken om noget, som ikke findes længere”, forklarer han.

“Ordet beskriver jo en følelse af tomhed blandet med ➡➡

glade minder og med sorg over, at en situation eller tid er forbi, uden at det bliver en dyb eller lammende sorg”.

Det mest spændende sted i romanen

I sit arbejde med romanen bevæger Erling Jepsen sig gennem forskellige tider, byer, huse, lokationer og rum. På spørgsmålet om, hvor han synes, det var mest spændende at være, mens han skrev romanen, svarer han prompte, at det er scenen, hvor hans mor prøvefilmes til en nazistisk propaganda film, og Joseph Goebbels dukker op.

“Min mor havde fortalt min ældste søster om prøvefilmingen. Det er en dramatisk og spændende scene i min roman”.

Et godt råd til Magasinet Grænsens læsere?

Magasinet Grænsen spurgte også den store sønderjyske forfatter om et godt råd. Mange af magasinet læsere har interesse for grænselandet, men har måske også familiehistorie, der på samme måde

som Jepsen i generationer bølger mellem det tyske og det danske, sprog, kultur og konflikter.

Hvad skal man gøre, hvis man er interesseret i at undersøge sin slægtshistorie i grænselandet?

“Jeg vil anbefale, at man først og fremmest gør sig klart, hvad det er, man vil. Hvad er det, man har behov for i sit arbejde med at afdække og fortælle sin slægts historie. Det er vigtigt at have tænkt sig om, for der kan dukke ting op, som man skal være klar til at håndtere”, begynder Erling Jepsen.

“Men det vigtigste er nok at være modig. Se ikke væk. Det, der definerer os, er hemmelighederne, og det, vi skammer os over. Men det er også det, der sætter os fri”.

Foto: Ritzau Scanpix

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Tønder Amt

Søndag den 30. august kl 9.30.
Løveløbet i Sydtønder Amt, Langbjerg Skov
Parkeringspladsen direkte ved Flensburger Strasse på højre hånd i sydgående retning lige udenfor bygrænsen i Læk
Løveløbet er en aktiv og hyggelig dag for hele familien, unge som ældre. Vi begynder med en andagt ved parkeringspladsen kl 9.30. Løbet eller gåturen begynder kl 10.00. Du/I kan vælge mellem 3, 5 eller 10 km. Efter turen serveres pølser og drikkevarer. Pris og tilmelding : www.loeveloebet.dk. Husk pas.

20. september 2026 kl. 11-17, Nibøl gågade.
Mindretallenes dag i Nibøl. Mindretallenes dag 2026, et grænseoverskridende Projekt, det danske mindretal i Sydtønder og det tyske mindretal i og omkring Tønder.

24. september 2026, Astronom Hansensgade 9, 6270 Tønder.
Grænselandets identiteter før og efter Genforeningen. En aften, hvor historien vækkes til live i ord og fortællinger, blandt andet gennem elevproduktioner af elever fra Tønder Gymnasium. Aftenens hovedforedragsholder er Karen Gram- Skjoldager, professor ved Århus Universitet og oprindelig fra Løgumkloster. Tilmelding og betaling : til konto 7970-0001027249 eller MobilPay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding) senest

fredag den 21.9. Arrangeres i samarbejde med Tønder Gymnasium.

6. oktober 2026 kl. 15.00-17.00, Manufakturen i Toftlund, Sørensen Jensensvej 2, 6520 Toftlund.
Musikalsk foredrag om sange fra de nordiske lande v/ Jeannet Ulrikkeholm. Der er sange fra Danmark, Finland, Norge, Sverige, Island, Færøerne og Grønland. Alle sangene synges på dansk, og publikum er med på fællessang. De danske sange er bl.a. skrevet af H.C. Andersen, Tove Ditlevsen, Jeppe Aakjær, Halfdan Rasmussen og Piet Hein. Pris : 125 kr. inkl. kaffe og kage. Tilmelding: <http://www.tbib.dk/>. I samarbejde med Foreningen Norden, Sprogforeningen og Tønder bibliotek.

27. oktober 2026. kl. 17.30-kl 19.00, Schackenborg 1, Møgeltønder, 6270 Tønder.
Kultur, identitet og mentalitet. Michael Reiter er mangeårig journalist, tidligere DR-korrespondent og specialist i tyske forhold. Med en unik baggrund som halv tysker og halv dansker har han fulgt Tyskland indefra gennem mere end to årtier. Han har boet i Berlin siden 2001 og dækket landet for DR gennem nogle af de mest dramatiske år i nyere tysk historie, inden han i 2023 flyttede tilbage til Danmark med sin familie, hvor han nu er kultur- og pressechef på den tyske ambassade i København. Pris: 75 kr. (ikke-medlemmer 125). Tilmelding og betaling for medlemmer til konto 7970-0001027249 eller MobilPay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding) senest den 22.10. Øvrige skal tilmelde sig på : Schackenborg.dk/arrangementer
17. november 2026 kl. 19.00, Højer Efterskole, Nørrevej 68, 6280 Højer.

Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet. Pris : 75 kr (inklusive kaffe og kage) Tilmelding og betaling : senest fredag den 13.11 til konto 7970-0001027249 eller MobilPay 24619713 (husk at angive navn ved tilmelding).

Aabenraa

1. september 2026, Folkekulturhuset Rebbølcentret, Vollerupvej 45, 6392 Bolderslev.
En gang om måneden holder Jørn Buch sine historiske foredrag om især emner relateret til Nord- og Sydslesvig. Pris: foredrag 100 kr., sangcafé 40 kr.

Tirsdag den 1. september 2026 kl. 19.00. Folkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa.
Med udgangspunkt i sin nyeste roman "Ude for uden" fortæller Niels Krause-Kjær gennem sin hovedperson Erik om landbruget efter Anden Verdenskrig. En kultur og livsform under forandring. Pris: 150 kr.

24. september, Flensborghus, Norderstr. 76, 24939 Flensborg.
DET GRÅ GULD. Simone Mischke fra NDR og Anders Køpke Christensen fra TVSYD fortæller om deres programserie Græenzenlos, der over fire sæsoner har skildret samfundene og menneskene på hver side af grænsen. Gratis, indbefattet kaffe/te og kage. Tilmelding senest den 21. september via <https://gfaa.nemtilmeld.dk/25/> eller SMS 40 10 81 42. I samarbejde med SSF Flensborg.

29. oktober 2026, hos Lone og Jens, Hvilehøjvej 6, Hostrupskov, 6200 Aabenraa.
Læsekrebsmøde: Finn Egeris

Petersens roman "De faderløse". Romanen "De faderløse" dækker årene 1937-1950 og de to drenge Wilhelm og Kars i opvækstårene under 2. verdenskrig. Pris: 50 kr. Tilmelding senest den 26. oktober via <https://gfaa.nemtilmeld.dk/26/> eller SMS 40 10 81 42.

11. november kl. 10.45 ved Bjolderup Kirke, Bjolderupvej 68, Bolderslev.
Våbenstilstandsdagen. Ved Bjolderup Kirke er der skabt en vedholdende tradition for at mødes og mindes de faldne fra 1. verdenskrig. Pris 100 kr. for let frokost og foredrag v. Jørn Buch i Rebbøl Kulturhus. Tilmelding: Via <https://gfaa.nemtilmeld.dk/27/> eller SMS 40 10 81 42

Sønderborg

14. september 2026, 8.00 Kvickly i Nordborg og 8.30 Alsion i Sønderborg
Tur til Frederiksstad i Sydslesvig. Vi besøger hollænderbyen ved Trenen, fuld af dejlige huse, Menonitterkirken og evt. Paludanhuset. Frokosten indtages i Frederiksstad og efterfølgende kører vi til Drage forsamlingshus, hvor SSF's amtsformand og lokale vil sørge for eftermiddagskaffen. Pris: 275 kr. for medlemmer (350 for gæster). Tilmelding Senest 01.09.2026. Betaling på MobilPay 62465 eller konto 9570-13351546 (husk at angive navn) evt. 23709055

30. september 2026, Multikulturhuset Sønderborg
Foredrag ved professor David Hopmann. Fællesarrangement med Biblioteket i Sønderborg og Grænseforeningen Sønderborg. Professor David Hopmann fra SDU sætter med afsæt i den nyeste forskning fokus på demokratiets udvikling og hvilken betydning,

det har for borgere, politikere og offentlighed. Undervejs perspektiverer han også til det danske mindretals situation. Pris: 80 kroner. Tilmelding og betaling via bibliotekets hjemmeside

26. november 2026, Knøs' Gård i Hørup

Adventskomsammen. Der inviteres igen til den traditionelle adventskomsammen. 2. næstformand i Sydslesvigsk Forening fortæller om sin jul og ledsager os til gamle og nye julesange. 150 kroner (200 hvis man ikke er medlem). Tilmelding: Betaling på MobilPay 62465 eller konto 9570-13351546 evt. 23709055

Vejle Vesteregn

5. september kl. 7.30 Dandyvej 1, samkørselsplads, og Borgvold v. Vejle Station, 7100 Vejle; kl. 8: Bredsten Kirkegade 3, 7182 Bredsten, kl. 8.30 afkørsel 65 Kolding Syd, samkørselsplads, Tankedalsvej 51, 6000 Kolding.
Kreds 20 bustur til Husum og omegn i Sydslesvig. Besøg i den tidligere koncentrationslejr Svesing ved Husum, der i 1944 var en udelejr fra Neuengamme. Frokost og møde med Sydslesvigsk Forening (SSF) i deres hus Husumhus i Husum. Derefter besøg i Hatsted nær Husum på Mikkelsberg Center for kunst og cricket. Læs om den ny udstilling på bagsiden af magasinet. Pris: 400 kr. Beløbe indbetales til konto 7040 000108 7567. Tilmelding senest den 31. august til rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489.

17. september 2026 kl. 14-17. Vinding Sognehus, Svinholtvej 4a, 7100 Vejle.

Præst og medlem af Grænseforeningen Erik Ransby fortæller om kirkelivet og sin tid som præst

i grænselandet bl.a. i Aventoft, Sydvestslesvig. Deltagerne er velkomne til bagefter at supplere med egne fortællinger. Pris: 40 kr. Betaling til konto 0755 3225 667 577. Tilmelding senest den 10.9. til rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489

27. september-2. oktober. En mere detaljeret beskrivelse af busturen vil være klar i foråret.

Grænseforeningen Kreds 20 og SSF Flensborg Amt inviterer til en fællesrejse til det sorbiske mindretal i Lausitz, Sydøsttyskland. Vi kommer til at bo i den lille hyggelige by Bautzen. Pris for bus, hotel med halvpension samt guider er ca. DKK 7000,-. Tillæg for enkeltværelse DKK 975,-. Tilmelding så hurtigt som muligt til Henning Haugaard: haugaardkolding@mail.tele.dk; tlf. 5118 2978.

Kolding

5. september kl. 7.30 Dandyvej 1, samkørselsplads, og Borgvold v. Vejle Station, 7100 Vejle; kl. 8: Bredsten Kirkegade 3, 7182 Bredsten, kl. 8.30 afkørsel 65 Kolding Syd, samkørselsplads, Tankedalsvej 51, 6000 Kolding.
Kreds 20 bustur til Husum og omegn i Sydslesvig. Besøg i den tidligere koncentrationslejr Svesing ved Husum, der i 1944 var en udelejr fra Neuengamme. Frokost og møde med Sydslesvigsk Forening (SSF) i deres hus Husumhus i Husum. Derefter besøg i Hatsted nær Husum på Mikkelsberg Center for kunst og cricket. Læs om den ny udstilling på bagsiden af magasinet. Pris: 400 kr. Beløbe indbetales til konto 7040 000108 7567. Tilmelding senest den 31. august til rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489.

27. september-2. oktober. En mere detaljeret beskrivelse af busturen vil være klar i foråret.

Grænseforeningen Kreds 20 og SSF Flensborg Amt inviterer til en fællesrejse til det sorbiske mindretal i Lausitz, Sydøsttyskland. Vi kommer til at bo i den lille hyggelige by Bautzen. Pris for bus, hotel med halvpension samt guider er ca. DKK 7000,-. Tillæg for enkeltværelse DKK 975,-. Tilmelding så hurtig som muligt til Henning Haugaard: haugaardkolding@mail.tele.dk: tlf. 5118 2978.

Fredericia – Middelfart

27. september- 2.oktober. En mere detaljeret beskrivelse af busturen vil være klar i foråret.

Grænseforeningen Kreds 20 og SSF Flensborg Amt inviterer til en fællesrejse til det sorbiske mindretal i Lausitz, Sydøsttyskland. Vi kommer til at bo i den lille hyggelige by Bautzen. Pris for bus, hotel med halvpension samt guider er ca. DKK 7000,-. Tillæg for enkeltværelse DKK 975,-. Tilmelding så hurtig som muligt til Henning Haugaard: haugaardkolding@mail.tele.dk: tlf. 5118 2978.

22. oktober 2026, kl. 16.30, Aktivitetshuset, Højmarksvej 20, Holsted
Foredraget 'Det nære Europa. Samarbejde på tværs af Grænsen: mellem flertal og mindretal' ved Stefan Seidler, medlem af Forbundsdagen for SSW (Sydslesvigsk Vælgerforening). Pris inkl. kaffe/brød: 60 kr. Tilmelding senest den 19. oktober på mobil 61764711 eller 30595026. Mødet er i samarbejde med Foreningen Norden

10. november 2026, 19.00-21.00, Fredericia Bibliotek 3. sal
Tyskerpiger i Fredericia under og efter besættelsen. Stephanie Nikolone Kilde er cand.mag. i historie fra Syddansk Universitet og født og opvokset i Fredericia. Hendes

gennemgående fokus under studiet har været kvindehistorier og glemte historier. Under studiet af 2. Verdenskrig valgte hun at undersøge kilder om de fredericianiske tyskerpiger, som først er blevet tilgængelige 75 år efter de blev til. Pris: 50 kr. Tilmelding: Fredericia Bibliotek. Arrangeret i samarbejde med Fredericia Bibliotek

MIDTJYLLAND

Skanderborg

14. september, Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg.

Efterårsmøde. Musikforedrag ved Flemming Både om Jens Rosendal. Der vil være fortælling, musik og fællessang af nogen af Jens Rosendals sange. Pris: 30 kr.

8. november 2026, kl. 14, Skanderup Kirke og Kirkecentret, Kirkebakken 10, 8660 Skanderborg

Gudstjeneste ved sognepræst Heidi Torp. Efter kaffen vil forfatter Hanne Marie Houkjær holde foredrag om sin bog "Lysninger", Bogen er en roman, men inspireret af den tidligere hofdame på Aakær Gods, der ligger syd for Odder. 30 kr.

Skjern, Tarm og Videbækegnen

15. september, Kirkehuset, Kirkegade 11, Tarm.

Fremmed i eget land. Foredrag af Karen Marie Vestergaard (datter) og Søren Bubel (søn). Hendes far, Walter, var med i hele 2. verdenskrig. Pris: 75 kr. Tilmelding på mail: bo.trelborg@gmail.com eller tlf.: 51 92 09 00

8. oktober 2026, kl. 09.00, Skjern, 9.15 Tarm rutebilstation
Besøg hos Generalkonsul Annette Lind, der har vestjyske rødder og

vil fortælle om sit arbejde og vise os noget af det særprægede hus (Villa Burg Schöneck) på bakken over Flensborg. Desuden besøg det danske centralbibliotek i Flensborg. Pris: 300 kr. inkl. sandwich til frokost. Tilmelding per mail: bo.trelborg@gmail.com eller telefon 5192 0900

Ringkøbing og omegn

17. september 2026 kl. 18, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing.

Generalforsamling. Det festlige højdepunkt bliver sang og musik ved Vagn Hansen, sønderjysk vise- og fællessanger med et stort hjerte for musikken og som bl.a. har optrådt på Tønder Festival. Pris: 250 kr. (inkl. middag, drikkevarer, kaffe og underholdning) Tilmelding senest fredag den 11. september til ringkobing@grænseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888.

26. september 2026 Kl. 12, Vesterled, Vesterledvej 76, Sdr. Haurvig, 6960 Hvide Sande

Årsmødet er en festlig mødedag på Vesterled. Støtteforeningen Vesterleds Venner som indbyder. Mødet begynder som altid med middag. Efter middagen slutter med årsmødetale med Anette Lind, generalkonsul i Flensborg, derefter mødets formelle del. Pris: 200 kr. Tilmelding senest lørdag den 19. september til både carstendalgaard@mail.tele.dk og Henriette.Christiansen@skoleforeningen.org

22. oktober 2026, kl. 19.30, Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing

Nordboerne, Hvalfangertiden og Hans Egedes Grønland. Foredrag ➡

ved rejseguide og tidl. gymnasie-lærer Uwe Lindholdt. Pris: 100 kr. (inkl. kaffebord). Tilmelding senest fredag den 16. oktober til ringkobing@graenseforeningen.dk eller tlf./sms. 20 69 83 50 Gunnar Graversen. MobilePay #82888

Viborg

19. september 2026, Eksercerpladsen i Viborg – Circle K i Kjellerup – Jysk Arena i Silkeborg, Ansvej 114
Årets fælles sensommerudflugt for de to naboforeninger Viborgegnens Grænseforening og Silkeborg-Hammel Grænseforening går til Aabenraa med foredrag og fortælling på Folkehjem ved dr.phil. i historie Henrik Becker-Christensen, fhv. generalkonsul i Flensborg, formand for lokalforeningen Aabenraa Grænseforening Jens Overgaard, tidligere lektor på Duborgskolen, Hinrich Jürgensen, tidligere formand for BDN, og sydslesvigeren Holger Jakobsen. Maleriudstilling på Kunstmuseet Brunlund Slot rummer værker af de sønderjyske verdenskunstner, Franciska Clausen. Afgang kl. 7.00 fra Viborg – kl. 7.30 fra Kjellerup – kl. 8.00 fra Silkeborg. Hjemkomst kl. cirka kl. 18.30, 19.00 og 19.30. Tilmelding: karenmarieravn@gmail.com eller 21 84 36 56. Betaling med navn(e) i modtagerfeltet til Arbejdernes Landsbank reg.nr. 5350 konto nr. 0512797 eller MobilePay til 24 64 24 76 (Harald Pehrson). Tilmelding gælder først, når beløbet er modtaget. Der var tilmelding 19. august, så tjek om der stadig er ledige pladser.

30. september 2026, kl. 19.00 til ca. 21.30, Signesminde Kro, Viborgvej 145, 8600 Silkeborg
Grænselandsambassadør fortæller. Ud fra hver deres opvækst vil

to fortællere fra Sønderjylland og Sydslesvig – Hinrich Jürgensen, tidligere formand for det tyske mindretal i Danmark, og Holger Jakobsen, som er sydslesviger – delagtiggøre os i vilkårene i grænselandet historisk og aktuelt. Pris: Kr. 60,- inkl. kaffe/te og dagens kage. Tilmelding nødvendig senest mandag forinden til karenmarieravn@gmail.com eller SMS til 21 84 36 56

19. oktober 2026, kl.14.00-16.00, Lunden, sal 3, Silkeborg
Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller SMS 27589541

Silkeborg

Eksercerpladsen i Viborg – Circle K i Kjellerup – Jysk Arena i Silkeborg, Ansvej 114
Årets fælles sensommerudflugt for de to naboforeninger Viborgegnens Grænseforening og Silkeborg-Hammel Grænseforening går til Aabenraa med foredrag og fortælling på Folkehjem ved dr.phil. i historie Henrik Becker-Christensen, fhv. generalkonsul i Flensborg, formand for lokalforeningen Aabenraa Grænseforening Jens Overgaard, tidligere lektor på Duborgskolen, Hinrich Jürgensen, tidligere formand for BDN, og sydslesvigeren Holger Jakobsen. Maleriudstilling på Kunstmuseet Brunlund Slot rummer værker af de sønderjyske verdenskunstner, Franciska Clausen. Afgang kl. 7.00 fra Viborg – kl. 7.30 fra Kjellerup – kl. 8.00 fra Silkeborg. Hjemkomst kl. cirka kl. 18.30, 19.00 og 19.30.

Tilmelding til jettethorupnielsen@gmail.com eller 27 58 95 41. Betaling med navn(e) i modtagerfeltet til Arbejdernes Landsbank reg.nr. 5350 konto nr. 0512797 eller MobilePay til 24 64 24 76 (Harald Pehrson). Tilmelding gælder først, når beløbet er modtaget. Der var tilmelding 19. august, så tjek om der stadig er ledige pladser.

30. september 2026, kl. 19.00 til ca. 21.30, Signesminde Kro, Viborgvej 145, 8600 Silkeborg
Grænselandsambassadør fortæller. Ud fra hver deres opvækst vil to fortællere fra Sønderjylland og Sydslesvig – Hinrich Jürgensen, tidligere formand for det tyske mindretal i Danmark, og Holger Jakobsen, som er sydslesviger – delagtiggøre os i vilkårene i grænselandet historisk og aktuelt. Pris: Kr. 60,- inkl. kaffe/te og dagens kage. Tilmelding nødvendig senest mandag forinden til karenmarieravn@gmail.com eller SMS til 21 84 36 56

19. oktober 2026, kl.14.00-16.00, Lunden, sal 3, Silkeborg
Lige på Grænsen. Forfatter og kulturredaktør på Flensborg Avis, Hans Christian Davidsen, holder foredrag om sin seneste bog, Lige på Grænsen om livet i grænselandet Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller SMS 27589541

18. november 2026, kl.14.00-16.00, Medborgerhuset, Bindslevs Plads, lokale D
50 år i Sydslesvig. Ægteparret Aase Winberg og Carl Nielsen fortæller om deres mangeårige arbejde og liv i Sydslesvig, hvor de har arbejdet som lærere på henholdsvis Hiort Lorenzen Skole og

Gottorp-skolen i Slesvig. Pris: 60 kr (inkl. Kaffe/te og brød). Tilmelding: jettethorupnielsen@gmail.com eller på SMS 27589541

Randers

3. september 2026, kl. 19.00, Johanneskirken, Vorup Boulevard 29, 8940 Randers SV.

Møde med Grænseforeningens formand, Mirco Reimer Elster. Arrangementet er gratis. Tilmelding ikke nødvendig.

Aarhus

5. oktober 2026, kl. 19.30, Ellevang Kirke, Jellebakken 42, 8240 Risskov
Glücksborgerne – slot og slægt mellem dansk og tysk. Foredrag ved lektor Jørn Buch, Haderslev. Glücksborgerne blev først arvinger til den danske trone i 1852 efter den første slesvigske krig, da stormagterne anerkendte den senere kong Christian IX som arveberettiget. Christian IX blev kendt som Europas svigerfar – og han er den nye kong Frederik X's tip-tipoldefar. Pris: 100 kr. Tilmelding: aarhus@graenseforeningen.dk senest fredag den 02.10.2026

NORDTJYLLAND

Aalborg

21. september 2026 19.00-21.00, Vejgaard Bibliotek, Salen 1. sal, Hadsundvej 35, 9000 Aalborg.
Personlige fortællinger fra tidligere landdagsmedlem og formand SSW, Flemming Meyer, og journalist Kjeld Christiansen, som begge er medlem af korpset af grænselandsambassadører, der fortæller livshistorier om at komme fra grænselandet. Projektet er et samarbejde mellem Sydslesvigsk Forening (SSF), Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN)

og Grænseforeningen Aabenraa. Det er gratis, og tilmelding er ikke nødvendig.

Nordvestjylland

24. oktober 2026, 13.30-15.30, Museum for Thy og Vester Hanherred, Jernbanegade 11, Thisted.

Käte Lassen opholdt sig mange somre i Thy og malede. Ophold som fik altafgørende betydning for hendes kunst. I Flensborg har Käte Lassen også efterladt sig markante spor. Et Flensborg der dengang som nu, er hjemby for mange dansksindede. Museet vil til anledningen vise os, hvad man har i samlingen efter Käte Lassen. Pris: 75 kr. inkl. kaffe og en småkage. Tilmelding: Jørgen Bruun Christensen, telefon 20217964 eller e-mail: nordvestjylland@graenseforeningen.dk. Arrangementet sker i samarbejde med Foreningen Norden Thisted

SJÆLLAND

Guldborgsund

7.-9. september 2026. Tid og sted senere.

3 dages bustur til Sydslesvig. Overnatning på Landgasthof Tarp ved Slesvig. Turen går til Egernfærde, Slesvig, Bredsted, Mikkelsen Center for Kunst og Cricket, mindstet for KZ-lejren Husum-Svesing, Wegner Museet i Tønder, Folkehjem i Aabenraa. Der er søg på danske skoler og hos Sydslesvigsk Forenings lokalforeninger. Pris: 3300 kr. pr. person for medlemmer af Grænseforeningen, 3500 kr. for ikke- medlemmer. Tillæg for enkeltværelse kr. 300. Tilmelding senest den 1. juni 2026 til Nils Roland, næstformand og sekretær i Grænseforeningen Guldborgsund, på nikolaos1943@gmail.com eller telefon 2496 8565

8. november 2026, kl.14.30, Sognets hus, Kirkestræde 6, 4930 Maribo. Foredraget Mellem fortid og fremtid, men evigt relevant ved Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen. Et foredrag om Grænseforeningens vigtige, folkeoplysende arbejde. Pris: 50 kr. pr. person. Tilmelding: senest den 5.november til Tine Vægter, 22 93 46 96 eller tiv65@hotmail.com eller Jytte Nielsen, 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk

Lolland

7.-9. september 2026. Tid og sted senere.

3 dages bustur til Sydslesvig. Overnatning på Landgasthof Tarp ved Slesvig. Turen går til Egernfærde, Slesvig, Bredsted, Mikkelsen Center for Kunst og Cricket, mindstet for KZ-lejren Husum-Svesing, Wegner Museet i Tønder, Folkehjem i Aabenraa. Der er søg på danske skoler og hos Sydslesvigsk Forenings lokalforeninger. Pris: 3300 kr. pr. person for medlemmer af Grænseforeningen, 3500 kr. for ikke- medlemmer. Tillæg for enkeltværelse kr. 300. Tilmelding senest den 1. juni 2026 til Nils Roland, næstformand og sekretær i Grænseforeningen Guldborgsund, på nikolaos1943@gmail.com eller telefon 2496 8565

8. november 2026, kl.14.30, Sognets hus, Kirkestræde 6, 4930 Maribo. Foredraget Mellem fortid og fremtid, men evigt relevant ved Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen. Et foredrag om Grænseforeningens vigtige, folkeoplysende arbejde. Pris: 50 kr. pr. person. Tilmelding: senest den 5.november til Tine Vægter, 22 93 46 96 eller tiv65@hotmail.com eller Jytte Nielsen, 50 22 67 00 eller zorba@mail.tele.dk

Næstved

9. september 2026 kl. 12.45 på parkeringspladsen ved Mindelunden, Tuborgvej 33, 2900 Hellerup.

I Mindelunden vil Mogens Frederiksen fortælle historien om Mona og hendes polske mand, der ligger begravet i Mindelunden. Mona er den eneste kvinde, der er begravet i Mindelunden. Der vil yderligere være guidet rundvisning i Mindelunden. Der kører S-tog til Ryvangen. Pris: 100 kr. (kontant eller MobilePay). Tilmelding senest den 1. september til Randi Vistisen, pav@mail.dk eller tlf. 23 45 50 10

Sorø

10. september 2026, Solvænget 2, Kirke-Stillinge, 4200 Slagelse.

Mellem de flade marker og de stille landeveje vest for Slagelse ligger Kirke-Stillinge by. Her ligger et kunstgalleri på Solvænget 2, hvor man kan møde industrihistorie og et overraskende rigt udvalg af dansk kunst og kunsthåndværk. Bygningen har en fortid som fungerende mejeri, Fælles udflugt. Det er gratis, bestyrelsen for kaffe og kage, medbring selv en kop. Tilmelding ikke nødvendig, men man sørger selv for transport.

Ringsted

25.-27. september 2026.

Vi besøger mindstesteder for de slesvigske krige. Sejler ud til Hallig Hooge, hvor vi spiser frokost og ser øen fra hestevogn med dansk guide. Kører en smuk tur gennem marsken. Aftenhygge med sang, samt deltager i gudstjeneste i en dansk kirke. Turen afsluttes med besøg i en grænsebutik. Pris, mødested mv. fås ved henvendelse om programmet hos Grænseforeningen Ringsted.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

1. september 2026 kl. 19.00, Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød. Forskningsprojektet 'Polen og Danmark – Fjender under den kolde krig' har siden 2018 dykket ned i de polske militære arkiver, som er blevet åbnet efter kommunismens fald. Anna Werenberg fra Langelandsfortet, en af forskerne på projektet, fortæller om forskningen. Pris: 30 kr. inkl. kaffe og kage. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

14.-17. september 2026 kl. 8.00. Information om mødested kommer senere.

Bydelsdorf ved Rendsborg, hvor vi indkvarteres på "Hotel Heidehof" i 3 nætter. Besøg hos Landdagen i Kiel med rundvisning ved Jette Waldinger-Thiering, SSW. Kunstmuseet "NordArt", den sydligste danske skole i Vester-mølle. Rundvisning i Rendsborg. En aften sammen med det danske mindretals medlemmer i deres lokale i Bydelsdorf. Orgelbyggeriet Marcussen og Søn i Aabenraa. Pris 4.400 kr., drikkevarer for egen regning. Enkeltværelsestillæg + 550 kr. Ikke medlemmer dog + 250 kr Tilmelding til: Bent Kauffmann, helst på: bent@panikrejser.dk, evt. på telefon, 6122 9255)

9. september 2026, kl. 19.00, Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød Med grænselandet i min rygsæk. Gunvor Vestergaard, freelance konsulent, foredragsholder og forfatter. Med udgangspunkt i sin familiehistorie tager hun deltagerne med ind i en verden af kulturmøder og – udfordringer, både fra arbejdslivet og fra mange

rejser rundt i verden. Opvæksten i det dansk-tyske grænseland har haft betydning for det blik, hun har mødt de andre med. Pris: 30 kr. inkl. kaffe og kage. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

14.-17. september 2026 kl. 8.00. Information om mødested kommer senere.

Tur til Bydelsdorf ved Rendsborg, hvor vi indkvarteres på "Hotel Heidehof" i 3 nætter. Besøg hos Landdagen i Kiel med rundvisning ved Jette Waldinger-Thiering, SSW. Kunstmuseet "NordArt", den sydligste danske skole i Vester-mølle. Rundvisning i Rendsborg. En aften sammen med det danske mindretals medlemmer i deres lokale i Bydelsdorf. Orgelbyggeriet Marcussen og Søn i Aabenraa. Pris 4.400 kr., drikkevarer for egen regning. Enkeltværelsestillæg + 550 kr. Ikke medlemmer dog + 250 kr Tilmelding til: Bent Kauffmann, helst på: bent@panikrejser.dk, evt. på telefon, 6122 9255)

25. oktober 2026, 14.00, Slotsbio, Frederiksværksgade 11C, Hillerød. Traditionen tro mødes vi en søndag eftermiddag i Slotsbio, Hillerød, hvor vi efter en kop kaffe ser den tyske film Amrum. Pris: 100 kr. inkl. en kop kaffe. Tilmelding til formanden på mail bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55.

København og Frederiksborg

4. september 2026 kl. 09.30 Valby Station. Kl. 10.00 Ishøj Station. Grænseforeningen for København/Frederiksborg og Vestegnen samt Dansk-Tysk Selskab inviterer på en tur til Femern-forbindelsen i Rødby med stop på Krenkerup Brewery i Sakskøbing. Tilmelding var 10. august eller så længe, der

er pladser. Så undersøg om der er. Prisen varierer efter menu på Krenkerup.

København Vestegn

4. september 2026 kl. 09.30 Valby Station. Kl. 10.00 Ishøj Station. Grænseforeningen for København/Frederiksberg og Vestegnen samt Dansk-Tysk Selskab inviterer på en tur til Femern-forbindelsen i Rødby med stop på Krenkerup Brewery i Sakskøbing. Tilmelding var 10. august eller så længe, der er pladser. Så undersøg om der er. Prisen varierer efter menu på Krenkerup.

10.-14. september 2026 kl. 07.30. Lyngby Station, Herlev Station og Høje Taastrup Station. 4 dages Sydslesvig med ophold på Jaruplund Højskole og sejltur på Kieler kanalen. Besøg på Forsorgsmuseet i Svendborg undervejs. Besøg i Flensborg hos Sydslesvigsk Forening, på Søfartsmuseet og hos Borgerforeningen med spisning og oplæg om dens historie ved foreningens formand

Jens M. Henriksen. Sven-Erik Ravn fortæller om Sønderjysk Humor. På hjemturen besøges Ditlevsdal Bisonfarm på Fyn. Pris: 4500,00 pr. person i dobbeltværelse og 4800,00 i enkeltværelse. Tilmelding senest 15. april på vestegnen@grænseforeningen.dk eller til Dorthe Frigast på telefon 24 86 81 47. Depositum på 1500,00 indbetales på foreningens konto: 1551 5722950 i Danske Bank.

Hørsholm og det grønne område

10. september 2026. kl. 19:30, Aktivitetscentret Selmersbo, Selmersvej 13, 2970 Hørsholm
Foredrag om Ukraine. Claus Mathiesen, cand.mag., lektor ved Forsvarsakademiet, tidl. Forsvarsattaché i Ukraine om de politiske forhold, forsvarspolitik og militære forhold i Rusland og Ukraine. Pris: 100 kr. Tilmelding ej nødvendig. Der serveres sandwich, vin og vand.

SKAL JERES LOKAL-FORENINGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG MED I ET FYSISK PROGRAM

Så sørg for, at jeres lokalforenings-side på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet og i et program efter følgende deadline:

Magasinet Grænsen:

Deadline: 14. september 2026

Udgivelse: 12. oktober 2026

Lokalforeningsprogram:

Deadline: 1. november 2026.

Udgivelse: 14. december 2026.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@grænseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@grænseforeningen.dk

Vision: Hvorfor eksisterer vi?

- Grænseforeningen eksisterer for at fremme og støtte dansk sprog og kultur i Sydslesvig og for at øge kendskabet til og forståelsen for grænse-landets forhold.

Mission: Hvorhen vil vi?

- Grænseforeningen vil arbejde for et bredt folkeligt kendskab til forholdene i Sydslesvig og grænselandet.
- Grænseforeningen vil bidrage til en så dansk tilværelse som muligt syd for grænsen.
- Grænseforeningen vil bistå i at styrke de stærke sproglige og kulturelle bånd hen over grænsen.

Aktion: Hvad gør vi for at nå derhen?

- Grænseforeningen bygger bro hen over grænsen ved at pleje eksisterende forbindelser og udvikle

nye fællesskaber mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Danmark.

- Grænseforeningens lokalforeninger spiller en nøglerolle i mødet over grænsen.
- Grænseforeningen oplyser om vigtigheden af Danmarks fortsatte støtte til dansk sprog og kultur syd for grænsen.

Værdier: Hvilke principper guider vores måde at arbejde på?

- Grænseforeningen har et historisk ansvar for at støtte det danske mindretal i Sydslesvig.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på et åbent og tillidsfuldt samarbejde med flertal og mindretal i grænselandet.
- Grænseforeningens arbejde er baseret på en overbevisning om, at fællesskaber er drivkraften bag fremskridt.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup

1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg

2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark

Mogens Ladegaard, Grejs
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Ane Dragsbæk Poulsen, Thisted

Region Sjælland

Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

GRÆNSEFORENINGEN

Det er svært at samle de tre færøske Olsen-brødre, men det lykkedes på Mikkkelberg, hvor det fra venstre er Karin Pedersen fra Galleri Sam, Lisbeth Bredholt Christensen og brødrene Hans Pauli Olsen, Marius Olsen og Torbjørn Olsen.

Færøsk kunst på Mikkkelberg

Grænseoverskridende kunstudstilling i Hatsted i Sydslesvig og i Ribe

Mikkkelberg Center for nordisk kunst og cricket i Hatsted ved Husum indleder efteråret med en udstilling med tre kendte færøske brødre. Udstillingen åbner den 30. august. De tre færøske kunstnerbrødre Torbjørn Olsen, Hans Pauli Olsen og Marius Olsen er alle kendte ansigter både på Mikkkelberg, hvor især Torbjørn Olsen i tidens løb har haft flere udstillinger og endda har skabt flere værker specifikt til Mikkkelberg. Udstillingen vises på begge sider af grænsen, idet den gennemføres i samarbejde med Galleri Sam i

Billund, som er de tre brødres danske stamgalleri i Jylland. Men de færøske brødre er utvivlsomt glade for atter at udstille på Mikkkelberg, hvor de har haft et mangeårigt samarbejde med kunstcentrets stifter, Henry Buhl. "For Mikkkelberg betyder udstillingen og de samarbejder, der i den forbindelse er opstået, en vigtig bekræftelse og styrkelse af de nordiske bånd mellem det danske mindretal og den danske og den nordatlantiske kunstverden," siger leder på Mikkkelberg, Lisbeth Bredholt Christensen.